

Nr. 46 / 2010 m. vasaris

Sveikinimai

„Laisvas vėjas,
laisvas paukštis,-
Laisvas nori būt žmogus...
Ach, kad taip galėčiau jaustis -
Tartum vėjas, tartum paukštis!“
Bet, Vaikeli, jau esi
Laisvas. Lyg padebesy...
Tu gali laisvai mylėti
Lietuvą, Mamytę, Tėtį...
Tavo meilė - išskirtinė:
Himnas nuostabiai Tėvynei!
Meilė teikia tau sparnus.
Esi laisvas. Ir - saugus...

Su Vasario 16-tąja!

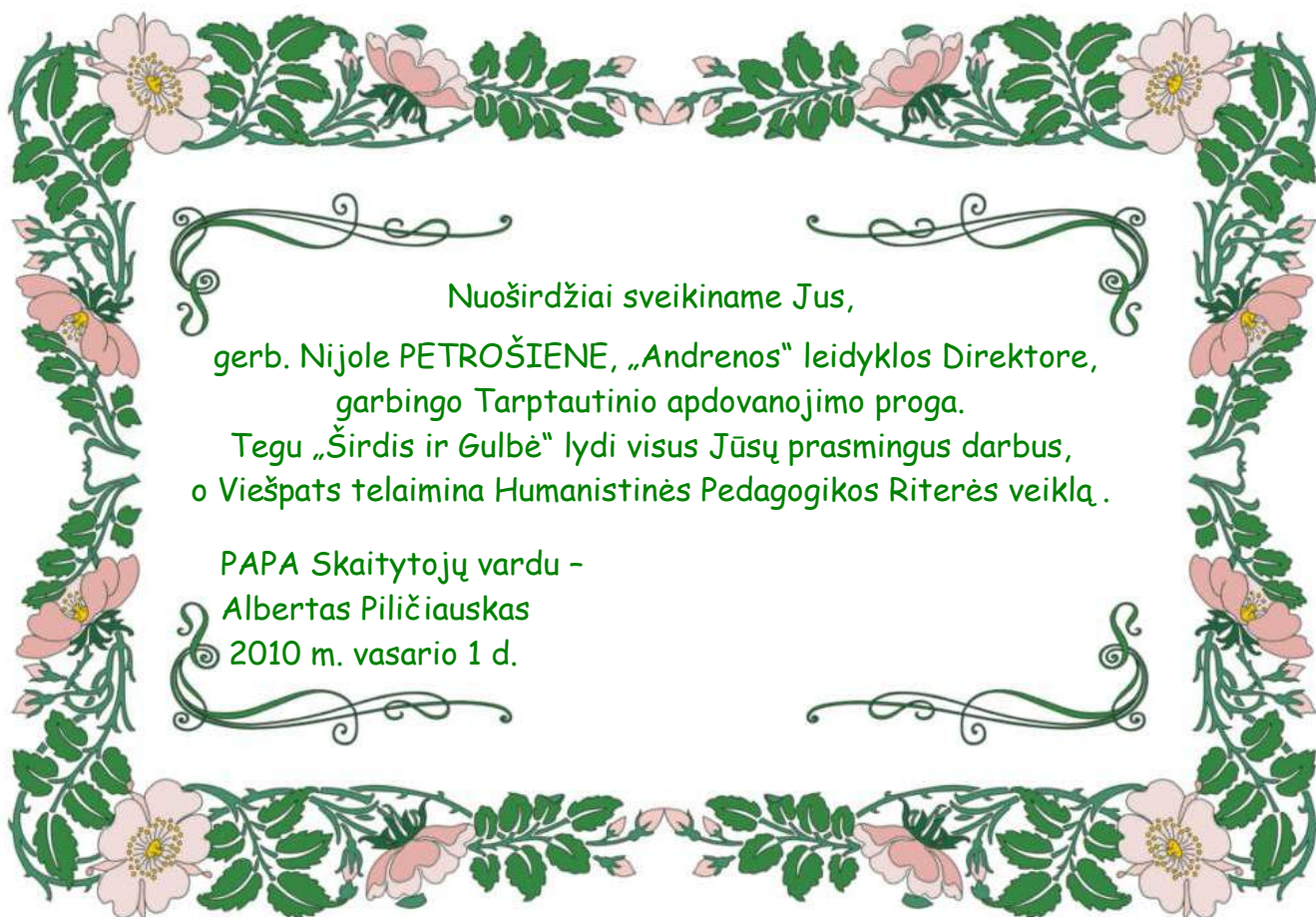
Šiomet sausio 9-11 d. Maskvoje vyko IX Tarptautiniai Humanistinės pedagogikos skaitymai „Kad dovanotų vaikui žinių kibirkštėlę, mokytojas turi sugerti jūrą Šviesos“. Skaitymai Maskvoje - tai širdinga aukštąsias vertybes mokyklose puoselėjančių pedagogų šventė. Lietuvos delegacijoje šiomet buvo 9 žmonės.

Gaila, su mumis vykti į Maskvą negalėjo mūsų mylima ir gerbiama „Andrenos“ leidyklos vadovė Nijolė Petrošienė, bet ji visa siela buvo su mumis. Kažin, ar rasime greta kitą tokią valstybę, kurioje būtų išleista tiek daug - net aštuoni! - Š.Amonašvilio veikalų vertimai į gimtąją kalbą (žr. PAPA-41). Taip, rusų kalba šio garsaus praktiko pedagogo, mokslininko psichologo knygos leidžiamos labai dažnai. Bet kai iš anksto aišku, jog skaitytojų ratas nebus didelis ir kad įdėtos lėšos vargu ar atsipirks, kad gana didelė finansinė rizika, ryžtis nuosekliai tokių kūrinių leidimui, gali tik labai tvirtos ir stiprios dvasios žmogus. Tokia ir yra mūsų Nijolė.

Šiomet Tarptautinė žiuri, kuri savo sprendimus dėl apdovanojimų skelbia trečią Skaitymų dieną, Nijolei Petrošienei suteikė garbingą Humanistinės Pedagogikos Riterio vardą ir įteikė auksinį ženklą „Širdis ir Gulbė“!

Iš visos širdies sveikindami, linkime Jums, Nijole, dar daugiau kilnių darbų Lietuvos vaikams ir švietimui bei Kūrėjo Palaimos!

Humanistinės Pedagogikos asociacijos narių vardu -
Irena Stulpinienė

Nuoširdžiai sveikiname Jus,

gerb. Nijole PETROŠIENE, „Andrenos“ leidyklos Direktore,
garbingo Tarptautinio apdovanojimo proga.

Tegu „Širdis ir Gulbė“ lydi visus Jūsų prasmingus darbus,
o Viešpats telaimina Humanistinės Pedagogikos Riterės veiklą.

PAPA Skaitytojų vardu -

Albertas Piličiauskas

2010 m. vasario 1 d.

PAPA-46

ŠIAME NUMERYJE

Mielas Skaitytojau,

artėjanti antroji gripo banga skatina kalbėti apie virusus (AAA, PPP), geras ir blogas ligas, užkratų platintojus bei mūsų, pedagogų, veiksmus tokioje sudėtingoje situacijoje. Apie tai kviečiu skaityti skyrelyje Susimąstykime.

Aktualijoje „*Dvasingumo sklaidos pragiedruliai*“ primenamas PAPA-45 numerio klausimas (Ar 2010-ieji taps įsimintiniais mūsų švietimo kaitos metais, t.y., ar pagaliau pradėsime ne žodžiais, bet darbais puoselėti Vaiko dvasingumą, jo dorines vertybes, ŽMONIŠKUMĄ?) ir atsakymas į jį: *viskas priklauso tik nuo mūsų, Ugdytojų!* Tam nereikalingi jokie valdžios leidimai, nes tai mūsų pagrindinė ir tiesioginė misija. Todėl pakanka tik pažadinti savyje miegančią sąžinę. O „žadinimui“ argumentas akivaizdus: jeigu žiniasklaida kiekvieną akimirką į vaikų sąmonę pila amoralumo purvą, t.y. jeigu ji nuolat diegia antihumanistines vertybes, tai dažna biologinė būtybė ne žmogėja, o, atleiskite, žvėrėja. Maža to. Ji tampa pavojingesnė už žvėriškiausią žvėrį, nes ši būtybė turi daug žinių. Tai – protingas žvėris! Todėl jis, pavyzdžiui, ne tik gali pasigaminti nuodus, sprogstamas medžiagas, bet ir geba optimaliai jas panaudoti... Deja, šiam nepaprastai pavojingam išsigimimo procesui kol kas „moralinės atatrakos nėra“. Kol kas regime tik pragiedrulius. Tiesa, džiugu ir tai.

Rubrikoje Auklėjimo ABC talpinama medžiaga „*Egoizmo kupros slegiami*“. Ši našta šiandien slegia dažną vaiką ir mokytoją, mamą ir tėtį, politiką ir valdininką, teisėją ir prokurorą... „Kupros“ šešėlis krenta ir ant visos Lietuvos veido... Publikacijoje pateikiama šios dvasinės ligos anamnezė, siūlomas pluoštelis metodinių rekomendacijų minėtai negalei įveikti.

Rubrikoje Praktikumas Lolita Navickienė siūlo 3.1.1. temą (iš Klasės auklėtojo knygos „Grožio ir Gėrio link“) „*Tautinio identiteto ugdymas*“. Aktuali ir gyvenimiška tema analizuojama integruojant L.Navickienės noveles „Mano Lietuva“, „Sidabriukė“, „Tikri lietuviai“ ir A. Navicko muzikinę pjesę „Mintys“. Čia taip pat galima rasti **PAPA žurnale publikuotų temų sąrašą** (parengė L.Navickienė), kuris palengvins susirasti pozityviam pokalbiui su mokiniais reikalingų dorinamųjų idėjų, išvalgų, minčių.

Skyrelyje Iš širdies – į širdį svečiuojasi užsienio lietuvis Vytautas Rudavičius, jau keliolika metų su šeima gyvenantis ir dirbantis Londone. Publikacijoje „*Didžiosios Britanijos edukacinė sistema*“ jis mums mielai dovanoja savo išpūdžius – žvilgsnį į Jungtinės Karalystės ikimokyklinio, pradinio ir vidurinio ugdymo sistemą. „Atsiverkime kitų šalių gerajai pedagoginei patirčiai“ – tokia galėtų būti panašių publikacijų, kurių norėtusi skaityti ir ateityje, misija. PAPA skaitytojų vardu tariu nuoširdžiausią **AČIŪ** už geranorišką Dovaną.

Skyrelyje *Svečiuose Š. Amonašvilis* toliau publikuojama pedagoginė miniatiūra iš jo knygos *Gyvenimo mokykla. Mokyklos tiesa (2009)*. Šį kartą parinkau ištrauką, kurioje (kaip ir šio PAPA numerio Aktualijoje) aiškinama dvasingumo svarba, nes būtent jo dėka žmogus tampa Žmogumi. Giliai įkvėpus oro ir atsidusus, belieka pridurti: ak, kaip stokojame Žmonių šeimose, mokyklose, visuomenėje... Gal 2010-ieji bus esminio persilaužimo metai?

Linkiu visiems Ugdytojams, kad Dvasingumo Pragiedruliai apšviestų mūsų visų sielas ir protus, kad jie virstų nuostabia Šiaurės Pašvaiste, o galiausiai - vaiskia Ryto Aušra, nutvieskiančia dangaus skliautą ir žadinančią visus žmones kilimui į Žmones.

Nuoširdžiai -

Albertas

2010 m. vasario 1 d.

Dėmesio: AAA virusas!

Sausio pradžioje landžiodamas interneto brūzgynuose, pasisotinęs vertinga informacija, o kartais ir pasibodėjęs jos šlakais, mintyse atjautęs pasaulyje dėl nelemto gripo masiškai naikinamas kiaules ir ožkas, užkliuvau už dar vienos žinutės apie ligą.. Pasirodo, tai - gera liga. Maža to. Pasirodo, šia gera liga užsikrėtė visa Ukmergė! Čia tai bent! Pateikiu glaustą šios naujienos turinį¹.

Ukmergė užsikrėtė gera liga

Virginija Grigaliūnienė

Kažkas atsitiko Ukmergės žmonėms. Kažkas gero atsitiko. Mokyklų, įstaigų vadovai savivaldybės prašo skubiai sumažinti jiems algas. Buvome melagingai įtikinti, kad šalį sukaustęs godumo įšalas.

Pavyzdys užkrės?

Ukmergės rajono mokyklų, vaikų lopšelių - darželių bei Mokytojų švietimo centro vadovai jau pernai apsisprendė apsikarpyti atlyginimus (2,5 - 3,7 tūkst. litų neat-skaičius mokesčių). Kiekvienas namo nebeparneš 150-170 litų. Nusprendė žmonės, krizė, kur pirštu besi - visur trūksta. Ketino pradėti taupyti nuo vasario. Tačiau įvyko neįtikėtinas dalykas. Daugiau nei pusė rajono biudžeto išlaikomų įstaigų vado-vų paprašė, kad mažesni atlyginimai jiems būtų mokami jau nuo sausio. O juk klausantis valstybės vadovų, politikų jau buvome įpratę manyti, kad Lietuva nebegali prisikelti. Gali. Ir dar kaip gali. Dabar lieka tik pasirūpinti, kad didieji valstybės pinigų švaistūnai tų į valstybės aruodą sugražintų kruopelių vėjais nepa-leistų, į kairę ir dešinę, sau ir saviems neišdalytų.

Sunku patikėti

"Tokia sunki situacija dabar Lietuvoje, tai kas čia keisto, jog sutikau atlyginimą ap-sikarpyti anksčiau? - susikuklino Ukmergės vaikų lopšelio - darželio „Buratinas“ direktorė Rita Jakštienė. - Ir kiti ikimokyklinių įstaigų vadovai taip pasielgė - nesi-jaučiu išskirtinė, geresnė už kitus. Aišku, kam didesni pinigai šiandien nepraverstų. Bet yra daug žmonių, kuriems dar sunkiau." Labai džiugu, anot jos, būtų išgirsti, kad ir visi kiti šalies biudžetininkai, o pirmiausia brangiausiai vertinami valdžios išrink-tieji tokius pačius sprendimus apsiskelbtų priėmę. Savanoriškai. Neraginti iš šalies. „Bet ar taip gali būti?“ - pati tuo, ką kalba, netiki ponia Rita. „Suskaičiavau, kiek mokykla gaus pinigų, ir iškart apsisprendžiau algą susimažinti anksčiau, - neslėpė Ukmergės jaunimo mokyklos vadovė Aldona Šniokienė. - Labai sunkūs šie metai bus, nes mokinio krepšeliai smarkiai sumenko. Kas nors turi turėti sąmoningumo. Manau, vadovui pirmam tokį žingsnį dera žengti. Tai ir žengiau. Kaip kiti pasielgs, jų sąžinės

¹ Žr.: www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/kitos_lietuvos_zinios/ukmerge_uzsikrete_gera_liga/,coments.1#komentarai

reikalas."

Blogai? Visiems!

Ir dar viena gera naujiena iš Ukmergės. Savanoriško taupymo bacila, pasirodo, užsikrėtė ne vien šio rajono pedagogų bendruomenė. Savivaldybei priklausančios UAB „Ukmergės vandenys“ direktorius Rimas Arlinskas irgi pareiškė norą gauti mažesnę algą, 10 procentų, arba daugiau nei pusės tūkstančio, niekieno neverčiamas atsiskė. „Jau nuo pernykštės gegužės atlyginimą man mano paties prašymu buvo sumažinę, - patikslino jis. - Dabar tik paprašiau, kad šio sprendimo galiojimą pratęstų. Su darbuotojais esame tokį memorandumą pasirašę: atsižvelgiant į įmonės ir šalies ekonominę padėtį, imtis tokių taupymo priemonių, kad žmonės kuo mažiau nukentėtų. Jei darbininkui alga kerpama 10 procentų, direktoriui, gaunančiam daugiau, turi mažėti dukart didesne suma. Vieni tokiu mano apsisprendimu galbūt džiaugiasi, kiti - šaiposi, bet aš taip nutariau ir savo žodžio laikausi."

Tai va, kokia ta Ukmergė! (Ne veltui ją mūsų dainius V.Kernagis „plačiai išgyrė“, o, jeigu tikėsime dainos žodžiais, joje ir darbavosi...) Tačiau pakaks autoironijos. Nes norėčiau ne tik pasidalinti keliomis išvalgomis, bet ir paskatinti susimąstyti...

Prisipažinsiu, kai perskaičiau šią žinutę, mane supurtė tarsi elektros srovė: negali būti, kad pas mus, Lietuvoje, dedasi tokie dalykai - žmonės patys mažina savo atlyginimus?! Pirmoji mintis, šovusi į galvą, - antis, išskridusi Balandžio 1-sios rytą, - Pasirodo, ne. Pradedu atsigauti ir suvokiu: juk tai AAA viruso pasekmė!² Dar daugiau: esu įsitikinęs, tokių pavyzdžių Lietuvoje - tūkstančiai. Kasdien! Ir tai - jokių būdu ne kokie nors žygdarbiai, o paprasčiausi kasdieniai *atjautos, altruizmo ir aukojimosi* darbai.

Kad tai normalūs - žmoniškumo nuostatų padiktuoti veiksmai, patvirtina ir pačių herojų - Autorės kalbintų ukmergiškių, ekonominės krizės metu savo noru susimažinusių atlyginimus, pasisakymai:

...tai kas čia keisto; ...ir kiti ikimokyklinių įstaigų vadovai taip pasielgė...; ...iškart apsisprendžiau algą susimažinti anksčiau...; ...manau, vadovui pirmam tokį žingsnį dera žengti...; ir kt.

Nežinau, kaip Tau, gerb. Skaitytojau, tačiau man ši žinia (pradžioje, kaip minėjau, šokiravusi) vėliau tapo gaiviu dvasingo oro gūsiu, labai maloniai atgaivinusiu sielą. (Norėčiau tikėti, kad panašiai ji paveikė ir Tave.) Tačiau būtent todėl verta susimąstyti dėl pedagoginiu požiūriu reikšmingo klausimo: *kodėl mus šiandien stebina(!) žinia apie gražų, kilniadvasiškai atliktą altruistinį darbą? Kodėl mus šokiruoja Žmoniškumą liudijantys žingsniai? O gal tai jau senamadiški, atgyvenusias vertybes rodantys ir archajiškumu dvelkiantys pavyzdžiai?*

Vietoje atsakymo į panašius klausimus norėčiau išsakyti nuostabą: susimąstykime, ką su mūsų (juolab vaikų!) sąmone, su mūsų vertybių turiniu padarė Lietuvos žiniasklaidos magnatai! Juk būtent jų purvinomis rankomis mes esame kasdien maitinami kanalizaciniu turiniu, - maitinami taip, kad perskaitę informaciją apie tauraus pilietiškumo pasireiškimą stebimės, jaučiamės šokiruoti! Ir, beje, ne tik aš vienas. Siūlau

² Žr.: Palinkėjimas // PAPA-35; Pabūti kito kailyje // PAPA-45.

paskaityti komentatorių pastabas, kuriomis jie vertina minėtą ukmergiečių ligą. Rasite ten ir nuoširdaus susižavėjimo, ir nuostabos, ir... tradicinio lietuviško pykčio, sarkazmo, ironijos, patyčių... Pastarieji (nihilistai), tikėtina, jau akivaizdžiai yra patyrę pavojingą jį PPP užkratą. Ir visa tai - Lietuvos žiniasklaidos, mininčios savo laisvo egzistavimo 20-metį, pasekmė.

Nejučia savęs klausiti: ar sulauks Marijos žemė kada nors tokio leidėjo, kurio leidžiamas dienraštis publikuos tik AAA virusu užsikrėtusių žmonių gyvenimo epizodus, jų kilnius ir taurius darbus? (Neseniai skaičiau publikaciją apie vienos Pietryčių Azijos valstybės gyventojus, skaitančius vietinę spaudą, kurioje, kaip, teigia prierašas po nuotrauka, spausdinamos tik geros naujienos... Baltai pavydėjau...)

Gal esu menkas vadybininkas, tačiau galvoju, kad tokį laikraštį, kuris maitintų tik pozityviomis naujienomis,- net ir krizės metais(!) daugelis šalies gyventojų norėtų prenumeruoti. Norėtų ne vien todėl, kad jau apsirijome kanalizaciniu turiniu, bet dar ir todėl, kad taurias humanistines vertybes propaguojančios informacijos dėka būtų žymiai lengviau išgyventi materialinius krizės sunkumus. Svarbiausia, jis teiktų Viltį gyventi, liudytų Dvasingumą ir Žmogiškosios būties prasmę.

Pagarbiai kviečiantis susimąstyti -

Albertas Piličiauskas

2010 m. vasario 1 d.

Atgal

KURKIME ATEITĮ DRAUGE!

Aktualija

DVASINGUMO SKLAIDOS PRAGIEDRULIAI

Pradžioje priminsiu sąvokos *dvasingumas* sampratą (beje, pastovūs PAPA skaitytojai ją žino³): Meilė ir pagarba artimui (žmogui, mokyklos bendruomenės nariui), jo atjauta, altruistinis aukojimasis kito labui. Svarbu tai, kad ugdymo procese, pavyzdžiui, mokykloje, ši žmogiškoji nuostata suteikia man teisę iš kito asmens *išmintingai reikalauti*. Pastaroji ypatybė kitose gyvenimo srityse mažiau aktuali arba sunkiai įgyvendinama. Ugdymo procese ji – būtina. Todėl galima kalbėti apie ypatingą – *pedagoginį dvasingumą (PD)*, kurio esmę sudaro Meilė (M) ir išmintingas reiklumas (IR).

Kaip jau ne kartą akcentuota, mūsų ugdymo procese šiuo metu labiausiai ir stokojama PD „dekoracijų“. Tiksliau: nesant Meilės tuo pat metu atvirai demonstruojamas *reiklumas*, kuris labai dažnai stokoja *išminties* (tarkim, „mokinys–kanklės“ prievartaujamas savo garsumu prilygti trombono decibelams...) ⁴. Tuomet „suveikia“ prigimtinis mechanizmas: asmuo, nejausdamas kito asmens pagarbos (ką jau kalbėti apie meilę ar atjautą), bet tik *reiklumą*, pradeda priešintis, nesileidžia muštui (blogų kareivinių atvejais). Akivaizdu: konfrontacijos procesas prasidėjo... Galima sakyti, jog tai mūsų ugdymo sistemos kasdienybė... Visa tai gerai žinoma ir suprantama. Kaip iš šios amoralumo smegduobės kapstyti⁵?

Dvasingumo ugdymo galimybės

Tikrai jų esama. Kiek blogiau, kad galimybių panaudojimui nereikia kurti specialių projektų, prašyti papildomo finansavimo (ir būtent todėl dažnam tautiečiui nusivylusiai nusvyra rankos...). Tos galimybės ir būdai gali būti įvairūs. Vieną jų – *Pabūti kito kailyje* – pateikiau PAPA-45 (žr. skyrelį *Auklėjimo ABC*). Juk normaliam žmogui norint ir sugebant pajauti bei suvokti, ką šiuo metu išgyvena kitas asmuo (pavyzdžiui, mokyklos

³ Žr. PAPA-15.

⁴ Tai vis dar gali būti aidas nesenų laikų palikimo, kai buvo populiarus lozungas: „Partija pasakė reikia...“

⁵ Prisiminkime PAPA-45 publikuotą vienos Kolegės klausimą liudijantį susirūpinimą (kilusį po mūsų seminaro): *Tik kaip tai priartinti prie realybės? <...> Išklaušėm, mintyse diskutavom, pritarėm.... O dabar toliau dirbame ir gyvename daugiau pagal tai, „kas sėdi ŠMM“, mažiau pagal Jus...*

bendruomenės narys) ir leidžiant šiam išgyvenimui rezonuoti sąmonėje (t.y. bent trumpam *pabūti kito kailyje*) natūraliai, priklausomai nuo pajautimo turinio, prabunda *atjauta* ir noras suteikti *pagalbą* arba bent *paguosti*, ryškėja *aukojimas* kito labui, jaučiamas *nuoširdus pasitenkinimas* jo/jos laimėjimais, ar, esant ypatingam reikalui, taikomos ironijos, o gal sarkazmo bei kitos poveikio priemonės.

O kaip su *Meile* ir *pagarba* kitam asmeniui? Kaip savyje generuoti šiuos išgyvenimus? – Atsakymas galėtų būti paprastas. Paklauskime savęs: ar aš norėčiau, kad mane *gerbtų* kolegos, mokiniai ir jų tėvai? Kad jie mane mylėtų? Atjaustų? Ištikus nelaimei, man pagelbėtų, o, kitu atveju, aplinkiniai nuoširdžiai džiaugtųsi mano sėkme, bet ne pavydėtų? – Sutikime, juk visa tai natūralu, žmogiška ir paprasta. *Meilė generuoja meilę, pyktis – pyktį, neapykanta – agresiją...*

Suteikime žodį Močiutei

Šių dienų Senolė, perskaičiusi tai, kas aukščiau parašyta, matyt, pasakytų: taigi visų mūsų kaimo žmonių gyvenimas praeityje tokiomis taisyklėmis buvo grindžiamas. Taip mane auklėjo mama, taip aš auklėjau savo vaikus. – Iš kur sėmėtės tokios žmogiškosios išminties? – Taigi, kiekvienas vaikas privalėjo keletą savaitių lankyti specialias pamokas, kuriose būdavo aiškinami ir aptariami K. Paltaroko Katekizmo teiginiai. Pame nu, daug dėmesio buvo skiriama didžiosioms nuodėmėms (pavydas, puikybė, kerštas...) ir gailėstingiems darbams (išalkusį pavalgydinti, keleivį priglausti, nemokantį pamokyti, nuliūdusį paguosti, įžeidimus atleisti...) suprasti bei įsisąmoninti. Tai labai drausmino: juk reikėdavo eiti išpažinties... Gerai pamenu mūsų mokytoją: kanauninkas, labai mylėjo vaikus, bet buvo griežtas ir reiklus.

Leiskime Senolei dar pabūti jos prisiminimų nelaisvėje, o taip pat išsakyti požiūrį į šių dienų situaciją... – O dabar bažnyčioje matau daugiausia tik „albinosus“... Mes, žilagalviai pensininkai, savo aukomis išlaikome maldos namus... Jaunimas į bažnyčią eiti gėdijasi, vaikai vengia... Mokykloje tikyba – pasirenkamasis dalykas... Mokytojai apsiri boja tik žinių pylimu į vaikų galvas... Tad iš kur tiems jau prasigėrusių tėvų vaikams suprasti, kad Žmogų reikia mylėti (bet ne niekinti), atjausti ir paguosti (bet ne džiaugtis jį aplankiusia nelaime), pamokyti ir atleisti (bet ne puikuotis ir kerštauti)... Juk namuose mes, tėvai, būdavome pagrindiniai Katekizmo tiesų sergėtojai, – kas kart vaikams primindavome, paaiškindavome, perspėdavome... O vakar šeštokui anūkeliui, grįžusiam iš mokyklos praskelta lūpa, bandžiau pasakoti, kad netinka kumščiais suvedinėti sąskaitas su tavo įžeidusiu klasioku, kad reikėjo jam atleisti, nuoširdžiai su juo pasikalbėti, paaiškinant tavo patirtus išgyvenimus... Tai jis net neleido man pamokymų baigti: „Močiut, tu nešiuolaikiška!“ – ir išėjo į savo kambarį kompiuteriu žaisti...

Empatija – sėkmingo ugdymo prielaida

Siekis *pabūti kito kailyje* liudija, jog mes visi – mokytojai, mokiniai ir tėvai – turėtume mokytis vieno labai svarbaus dalyko. Tai – empatija. Sutikime: galimybė įsijausti į kito asmens būseną ir savyje rezonuoti jo šiuo metu patiriamus išgyvenimus yra nepa-

prastai svarbus ir reikšmingas sugebėjimas⁶. Jam vystytis dažnai trukdo mūsų nekantumas: norime iš karto skaityti kito asmens *mintis*, - ką jis šiuo metu galvoja? Tačiau tokia dovana apdovanoti labai nedaugelis išrinktųjų... Todėl tokios siekiamybės - „tiesioginio kito asmens minčių skaitymo“ atsisakykite. Rinkimės kur kas paprastesnį kelią: žvelgdami į veidą, kalbos intonacijas, pantomimos judesius..., bandykime įsijausti į žmogaus būseną ir tada, pastarąją suvokę (skausmas, neviltis, ilgesys, džiugesys, jaudinimasis dėl galimo apgaulės demaskavimo...) bandykime mintyse aiškintis tokios būsenos priežastis. Ir čia labai reikšminga tampa sukaupta asmeninė patirtis, t.y., *kokiaje gyvenimiškoje situacijoje aš panašiai jausčiausi...* Dabar, atlikę šią užduotėlę, ruoškimės jį (kolegą mokytoją, mokinį, jo tėvus...) atjausti, paguosti, nuraminti, drauge su juo pasidžiaugti sėkme, ar, reikalui esant, išmintingai perspėti, pareikalauti, nubausinti... („Smerkiu tik tavo elgesį, o tave vis tiek myliu... Ir tvirtai tikiu, kad tu tapsi Žmogumi...”)

Akivaizdu, kad empatija nepaprastai svarbi klasės auklėtojui, mokyklos vadovui ir mokytojui, siekiantiems efektyvinti ugdymo - ypač auklėjimo procesą. Pavyzdžiui, žvelgdamas į mokinio veidą ugdytojas turėtų suvokti auklėtinio būseną, o podraug ir galimas pavėlavimo į pamoką (namų darbų neatlikimo, vakarykščio neatėjimo į mokyklą...) priežastis. Labai galimas dalykas, kad šiuo kart visiškai netinka *negatyviosios* auklėjimo priemonės - ironiškos replikos ar drausminančios pastabos (juolab, riksmas, gąsdinimai, kerštavimas...). Iš tikrųjų, kur kas dažniau gali būti efektyvios *pozityvaus poveikio priemonės* - atjauta, paguoda, pagalba⁷...

Kodėl „pozityvas“ turi didesnę auklėjamąjį rezonansą? - Jos, pozityvios ugdytojo nuostatos, liudija Žmoniškumą, o *Žmogumi norėtų būti kiekvienas vaikas*. Tai - jo pagrindinė siekiamybė, kuri realizuojama biologinės būtybės sužmogėjimo procese. Būtent dėl jos kiekvienas mes šioje Žemėje atsiradome. Ir ją norime įgyvendinti. Deja, šiandieninei mokyklai šią humanizmo misiją kas kart tampa vis sunkiau įgyvendinti. Kodėl?

Žodis gerbiamam Oponentui

Prieš bandydamas atsakyti į aukščiau ką tik pateiktą klausimą, norėčiau kreiptis į gerb. kolegą, kurio veide, jam skaitant *Aktualijos* tekstą, jau ne kartą regėjau raukšles, liudijančias *nepasitenkinimą, protestą, pyktį*⁸... Eidamas empatijos takeliu bandau suprasti vieną iš galimų jo mintijimo versijų: „Nesąmonė! Šių dienų mokiniai - tai ne

⁶ Beje, šia galimybę (matyt, nežinodamos empatijos termino) dažnai naudoja būrėjos čigonės: gatvėje artėdamos prie būsimo kliento jos atidžiai stebi jo veidą, kad pokalbio metu galėtų akcentuoti „duok savo delną ir aš tau pasakysiu, koks tavęs laukia džiaugsmas“, „tu sužinosi, su kokiais valdiškais namais turėsi reikalų“ ir pan.

⁷ „Juodai piktam“ mokytojui, kuris ugdymo procesą grindžia tik negatyviomis „auklėjimo“ priemonėmis, priminsiu, kad pateikiami teiginiai nėra vien tik „kabinetiniai habilituoto daktaro samprotavimai“. (Beje, panašios kilmės pedagoginių „šedevrų“ iš tiesų gausu šių dienų mokslininkų išvadose bei metodinėse rekomendacijose.) Jums pateikiami teiginiai, be kita ko, grindžiami patirtimi, sukaupta 4 metus vadovaujant privačiai mokyklai *Credo...* (žr.: PAPA-1; PAPA-26)

⁸ Žr.: A.Piličiauskas (1987). Vizualus atlikėjo poveikis. - Kaunas: Šviesa. - 77p.

vaikai, o gyvuliai! Jie - žvėrys! Mokytojas dirba ne mokykloje, o tvarte ar žvėryne!.. Jis negali būti auklėtojas, nes jis - žvėrių tramdytojas!"

Atsiprašau, gerb. Kolega, kad sutrumpinu Tavo pasisakymą, praleisdamas jame išsakytus argumentus-kaltinimus, pateisinančius šių dienų mokyklos bejėgiškumą: tėvai - asocialūs alkoholikai, žiniasklaidos purvas, narkotikų trauka ir pan. Sutinku su visų šių argumentų svarba, tačiau...

... Vis tiek kaltinu Mokyklą, visą švietimo sistemą. Kaltinu todėl, kad išsilaisvinę iš autoritarinio režimo, kuriame viešpatavo negatyvios auklėjimo priemonės (baimė ir gąsdinimai, svarstymai pionierių, komjaunimo ir partiniuose susirinkimuose, karikatūros ir feljetonai sienlaikraščiuose...), gniaužtų mes nepateikėme nieko *pozityvaus*, kas galėtų (ir privalėtų!) būti taikoma demokratinės valstybės švietimo sistemoje. Atleidome visus moralinius varžtus, o per du Nepriklausomybės dešimtmečius nepasiūlėme siektinų, ŽMOGAUS statusą liudijančių vertybių, dvasinių idealų, krikščioniui būtinų priedermių ir pan. Natūralu, kad žmonių sąmonėje susidarė moralinis vakuumas.

Dvi tautiečių populiacijos

Manychiau, šiandien reikėtų kalbėti apie dvi sąlyginai egzistuojančias gyventojų populiacijas. Pirmoji - *buvę mūsų mokiniai, bakalauriatai ir magistrantai*, šiandien jau 25-45-mečiai šalies piliečiai - politikai, verslininkai, tarnautojai, mokytojai, gydytojai... Jie, galėčiau teigti, yra moralinis veidrodis, rodantis mūsų Atgimusios Lietuvos žmonių dvasinių ir dorinių vertybių formavimąsi bei slinkties tendencijas. Deja, mano galva, šie procesai akivaizdžiai rodo labai menką mūsų švietimo pastangų ir atitinkamų mokslo rekomendacijų *auklėjamąjį efektyvumą*. Ir tai neturėtų nieko stebinti, nes mes jų kryptingai neauklėjome, o tik mokėme. Elgėmės taip, kaip ir šiandien diegiame ugdymo prioritetus.

Imkime kitą tarpsnį - amžiumi vyresnius piliečius. Daugumos jų vertybių sistemą formavo žinomas sovietinio socializmo principas - valstybės turta galima ir reikia gvelbti⁹... Elgseną atitinkamai koregavo taip pat žinoma nuostata: viena galvoju, kita - kalbu, o trečiaip elgiuos. Todėl, nors gyvendamas „baimės gaubiamose dekoracijose“, žmogus „sukosi“ kaip išmanydamas. Taip kompleksui priešasčių veikiant nemažos dalies šių tautiečių sąmonėje, jų vertybių sistemoje susiformavo ir suvešėjo akivaizdi *egoizmo kupra* (žr. šio PAPA numerio skyrelį *Auklėjimo ABC*), liudijanti jų dvasinį neįgalumą, dorinį invalidumą. (Tokį amoralumą skatina ir liberalūs demokratinės valstybės įstatymai, kartais, beje, Seime specialiai priimami kokiai nors nusikalstamai operacijai atlikti...) Pasekmė - valstybėje klestintis kyšininkavimas, korupcija, vagystės, žemgrobių aferos, neteisėtos statybos...

⁹ Vyresnės kartos Skaitytojas dar pamena testuojantį posakį: *Pasakyk, ką tempi namo, aš pasakysiu, kur tu dirbi...*

Amoralus paveldo problemos...

Čia tikslinga pažymėti vieną svarbų faktą: antrosios grupės piliečių¹⁰ populiacijos atstovams šiuo metu vis dar priklauso svarbūs ir atsakingi politikų, valdininkų, teisėsaugininkų ir kt. postai. Liūdna, tačiau šiai grupei priskirtini didieji žiniasklaidos magnatai. Ir, žinoma, labai didelė dalis pensinio amžiaus mokytojų. Problema? – Sutinkant, kad šioje grupėje yra tikrai dorų, altruistinėmis nuostatomis savo gyvenimą grindžiančių asmenų, vis tik dalies šios populiacijos piliečių moralinis imunitetas pakankamai silpnas. Ir todėl lengvai pažeidžiamas... O tada netenka galvoti apie artimo meilę ir pagarbą, atjautą, aukojimąsi ar pagalbą, nes juos „neutralizuoja“ įsigalėjusios ydos: neapykanta ir egoizmas, patyčios ir cinizmas, gyvybės niekinimas, agresija ir smurtas... Viso to matomoji realybė – turto prievartavimas, vagystės, pedofilijos skandalai... Ir visa kita, kas, kaip ne kartą minėjau, leidžia Lietuvą vadinti „juodųjų čempionų tauta“...

Dabar pagalvokime: abiejų sąlyginių amžiaus grupių tėvai (tarp kurių – gausi deformuotų vertybių populiacija) savo vaikus (anūkus) leidžia į mokyklą. Šie atsineša ir besiformuojančią ar jau susiformavusią „egoistinę kuprą“, arba dorinį neįgalumą, kuris nėra šalinamas, o paliekamas laisvam vystymuisi: Mokykloje dvasingumo dekoracijų nebėra, mokytojo negatyvių auklėjimo priemonių poveikis, kaip minėta, minimalus (o be to vaikai puikiai žino savo teises, galimybės nusikalstamos veiklos „limitus“ iki 14 ar 16 metų...). Taigi, ar turėtume stebėtis, kad dalis dabartinių mūsų mokinių, kaip teigia gerb. Oponentas, tapo žvėrimis? Laimei, ne visi, nes Lietuva dar, ačiū Dievui, gali didžiulis dvasingais ir dorais Tėvais, pagrindinę savo misiją – asmenybės auklėjimą vykdančiais Mokytojais. Todėl dar galutinai neišsigimėme.

Kada galima sulaukti humanistinės ir krikščioniškos moralinių vertybių kaitos? – Jeigu žiniasklaida ir Bažnyčia nesiims kryptingo ir tikslingo piliečių auklėjimo (Mokykla, dėl suprantamų sąlygų, „antrajai populiacinei grupei“ kol kas įtakos turi mažiausiai), pokyčių sulauksime po 40-50 metų. Deja, tuomet, kai ši socialinė grupė natūraliai pasitrauks. Tačiau nepamirškime, kad jų vietą dėsningai užims (ir jau užima!) dabartiniai neauklėjami mokiniai... Taigi, ryškesnės šviesos tunelio gale kol kas nematyti...

Viltį teikiantys pragiedruliai

Maža pasakyti, kad šiandieninis laisvasis auklėjimas morališkai deformuoja vaiko asmenybę ir todėl šis artėja prie žvėries elgsenos. Šiuos nuosmukio procesus dažnas doras pilietis mato ir apie tai retsykiais atsargiai pakalba, padėjuoja. Rezultatas dažniausiai niekinis, neapčiuopiamas. Nulis. O pastarųjų, kiek jų bebūtų daug, suma vis tiek išlieka nulinė...

Vilties ir optimizmo įžiebia, kai iniciatyvos šalinti susidariusią situacija ryžtasi Vienetai. Tokiais atvejais norisi ištarti: Asmenybė, Žmogus, Pilietis¹¹... Apie vieną tokį Atvejį negaliu nepapasakoti. Kalbėsiu apie dvi doc. Bronislovo Burgio, Kauno technologi-

¹⁰ Jų, kaip žinia, esama ne tik Lietuvoje, bet ir kitose ES rytinio pakraščio valstybėse.

¹¹ Pamenate, viena Kolegė laiške (PAPA-45) įžvalgiai rašė: *Bet tikėtina, kad atsiras drąsių žmonių, išdrįstančių pasipriešinti sustabarėjimui, sugalvotiems vaiko asmenybės ugdymo standartams...*

jos universiteto gimnazijos įsteigėjo ir direktoriaus, publikacijos *Dialogue*, kurias patarčiau perskaityti tiems, kurie dar jų neskaitė. O taip pat ir tiems, kurie skaitydami neįsigilino jų turinį... Tačiau ypač siūlyčiau tiems, kurie esmingai vykdo (arba norėtų pradėti) „tyliają“ švietimo reformą- ugdymo proceso kaitą „iš apačios“ (žr. PAPA-45 // Aktualija). Mat, mano galva, šios dvi trumpos publikacijos ta pačia antrašte „*Tokia diena*“¹² yra labai aktualios ir labai reikalingos nūdienos besiblaškančiai Mokyklai. Glaustai apie jų turinį.

Pirmajame straipsnyje Autorius pateikia labai skirtingas septynių (tik!) mokyklos mokytojų vyraujančias būsenas, persmelkiančias jų vienos dienos būtį. Tuos išgyvenimus nesunku įsivaizduoti, nes jie - pasekmė įvairiausių priežasčių, kurias dažnas savo tezaure, toje mūsų patirties „dėžutėje“, lengvai atrastume. Autorius taupiais ir taikliais potėpiais piešia lengvai suprantamas, gyvenimiškas, „savas“ priežastis, todėl jas nesunku psichiškai rezonuoti, t.y. jas „pakartoti“, įsijausti... Siekiamybė - paprasta: kad mes suprastume, jog šie vyraujantys išgyvenimai (beje, kartais jie gali būti sąmoningai slepiami) natūraliai veikia kiekvieno iš šios „septyniukės“ būtį - mąstymą, dėmesingumą, elgseną... Emocija, kaip žinia, akimirksniu atitinkamai „harmonizuoja“ visą žmogaus organizmą (nervus, raumenis, kraujo apytaką...). Tai reiškia, kad kiekvienas mokytojas yra jos belaisvis. Todėl nuotaika neišvengiamai veikia ne tik jų elgseną - santykius su kolegomis, mokiniais ir jų tėvais, bet tiesiogiai įtakoja visą ugdymo procesą, turinį ir jo rezultatus... Norime mes to ar nenorime¹³.

Būtent todėl gerb. B. Burgis pirmąjį straipsnį užbaigia aktualiu raginimu: *mes turime išmokyti moksleivius gyventi realiame pasaulyje, jausti aplinkinių nerimą, liūdesį, džiaugsmą, turime išmokyti juos užjausti, paguosti, pasveikinti...*

Antrojoje publikacijoje Direktorius pažvelgia (tik!) į septyneto mokinių išgyvenimų paletę... Ir vėl - daugiaprasmė, žmoniškumą liudijanti jausmų panorama, kurios negalėtų suvokti nebent sausuolis medžio kelmas... Na, taip pat ir viskam abejingas šiaudadvasis mokytojėlis (jeigu tokių esama). (Atsiprašau Skaitytoją už šio sakinio formą, tačiau to reikalauja sąžinė ir problemos turinys, kurį čia analizuoju...) Juolab, kad ir publikacijos Autorius nedviprasmiškai klausia mokytojo:

... kodėl tu kartais elgiesi kaip sadistas, kodėl neleidi vaikui atsigauti, nusiraminti ar pasidžiaugti, kodėl tą savo (o gal idiotų?) sukurtą programą, planą iškeli virš žmogaus kaip Damoklo kardą? Kokia gali būti lygiava kasdien, jei kasdien klasėje tokie skirtingi žmonės?

Pareikalaukime tų, kurie dar turi lašą žmoniškumo, kad būtų numatytos laisvos pamokos, tylios brandos pamokos, užuojautos pamokos, atokvėpio pamokos, širdies pasiklausymo pamokos, proto išvalymo pamokos. Visų dalykų mokytojams! „Nespėsimė išėiti programos!“ - girdžiu protestus. Gerai, išėikite tą savo programą, bet tikrai liks neįvykdyta Dievo ar gamtos (pasirinkite) teisingo gyvenimo programa. Ir jūs, mokytojai, tai žinote, todėl tiek daug jūsų liūdny ir piktų.

¹² Žr.: *Dialogas*, 2009 12 25 ir *Dialogas*, 2010 01 15.

¹³ Vyresnės kartos Skaitytojas, tikiu, dar pamena praėjusio amžiaus 7-ojo dešimtmečio teiginį, apibendrinusį tuometinį „fizikų ir lyrikų“ ginčą, jog „ir kosmose bus reikalinga alyvų šakelė“...

Komentarai, manau, nereikalingi...

Apie pragiedrulių reikšmę

Du trumpi straipsniai pedagogų savaitraščio puslapiuose... Tačiau drįstu teigti, kad jie mažyčiai tik savo forma, bet dideli jų turiniu. Dar daugiau pasakysiu: doc. B. Burgis mus, ugdytojus, lyg mokinukus verčia raudonuoti. Pasirodo, deja, deja, mes ligi šiol nežinojome keletu elementarių, bet labai svarbių dalykų. (O jeigu žinojome, tai tada kyla kitas klausimas: kodėl jais nesinaudojome?) Pabandysiu tuos svarbius ir reikšmingus dalykus išvardinti.

Pasirodo, *mokiniai* nėra „tuščiaviduriai stiklainiai“, kuriuos reikia pripildyti žinių, arba „krepšeliai“, kuriuos reikia gerbti už jų finansinį indėlį ugdymo institucijai... Eureka! Jie, kaip tas eilėraščio berželis, taip pat „turi širdį,- viską mato, viską girdi“... Štai vienas sužino, kad jo gimdytojai nusprendė išsituokti (su kuriuo man tada teks artimiau bendrauti?..); kitą naktimis chroniškai terorizuoja girtas tėvas (kaip pamokoje neužmigti?..); trečias visai atsitiktinai pamatė verkiančius abu tėvus ir išgirdo tik vieną žodį „chemoterapija“... Ir t.t., ir pan.

Pasirodo, kad ir *mokytojai* turi sunkių problemų. Štai istorikas aiškina Žalgirio mūšio reikšmę, o viduje vis nukrypsta į skyrybų su žmona peripetijas...; biologijos mokytoja laukia biopsijos rezultatų...; muzikė pasakoja Bacho biografiją, tačiau jos ausyse įkyriai skamba Mendelsono maršas... Ir t.t., ir pan.

Pasirodo, mokyklose esama žmonių

Visa tai reiškia, kad mūsų mokyklų *bendruomenes* sudaro ne bejausmiai robotai, o GYVI ŽMONĖS, kurių žmogiškąją būti nuolat lydi įvairiausių išgyvenimų ir problemų *akompanimentas*, turintis tiesioginės įtakos pagrindinei *melodijai* – mūsų kasdienės pareigos atlikimui, veiklos rezultatams... Deja, apie šią nepaprastai svarbią ir žmoniškumą liudijančią realybę kažkodėl nieko nenorime žinoti. Todėl koncentruojamės tik į 100-balininkus, Niutono dėsnų apibrėžimus, datas... „Akompanimento“ klausimai – dvasingumas, pagarba žmogui, duoto žodžio laikymasis...- tabu, galintis pakenkti asmens reputacijai...

Todėl ačiū, gerb. Direktoriau, kad privertėte mus, ugdytojus, paraudonuoti. Na, jeigu atvirai, tai mes lyg ir žinojome tai, ką mums priminėte, tik... buvome „primirę...“ O primiršome todėl, kad švietimo strategams ir politikams Vaiko Asmenybės auklėjimas, Žmoniškumo ir Dvasingumo puoselėjimas, drįstame teigti, yra ne tik ne aktualūs, bet net ir nepageidaujami dalykai¹⁴... Juk ar ne dėl to reklamuojami ir įgyvendinami įvairiausių testų (kuriems, laimei, nepasiduoda Dvasingumo, Meilės, Pagarbos, Atjautos... išmatavimai) labirintai, įsigali jų kultas?

Todėl belieka tik žavėtis tokia Asmenybe, kuri nakties tamsoje žiebia Dvasingumo pragiedrulius. Juolab, kad ji vadovauja prestižinei gimnazijai, bet ne kokiai nors

¹⁴ Žr.: Kreipimasis į Lietuvos visuomenę...// PAPA-43.

„pakrūmių“¹⁵ mokyklėlei... Todėl iš visos širdies Jums, gerb. Direktoriau, dėkoju ir linkiu plėtoti *Tokių dienų* tematiką- gausinkite Dvasingumo pragiedrulių. Juolab, kad šios misijos vykdymui - o tai reiškia ir švietimo reformos esmės sklaidai! - mums nereikalingi ŠMM leidimai.

Belieka tik stebėtis:

- kodėl Lietuvos Valstybė Švietimo ir mokslo ministerijos pagalba ligi šiol toleruoja Mokyklą-rekordininkę, pasaulyje pirmaujančią mokinių smurtautojų, priekabiautojų, savižudžių ir kitais skaičiais, kai turime aiškiausias galimybes šio titulo atsikratyti? - Juk pakaktų normalizuoti ugdymo turinio perkrovas ir situacija neatpažįstamai keistųsi;
- kodėl adaptuojamės gyventi sužvėrėjusioje bandoje, o atsisakome pilnavertės būties Žmonių visuomenėje? - Juk pakaktų išmokyti mokinius pabūti nelengvoje šiandienio mokytojo padėtyje („jo kailyje“), persmelktoje ne tik įvairiausių kasdienių rūpesčių, bet ir sudėtingų būties problemų, ir jie taptų jautresni, žmoniškesni... Suprantama, pirmiausia reikia, kad mokytojai sugebėtų juos atjausti, paguosti, padrašinti... Juk „kaip pašauksi, taip ir atsilies...“;
- kodėl (be malonių išimčių) šalies Mokykla ligi šiol išliko bejausmė, bloga prašme - technokratinė, nes kalbėti apie vyraujančias bendruomenės narių nuotaikas ar trumpalaikes būsenas yra nemadinga, nerespektabilu...;
- kodėl mokinyš dažniausiai įsivaizduojamas kaip robotas, kurį kasmet reikia papildyti tik naujomis mikroschemomis arba bent atnaujintais varžteliais...;
- kodėl mokinių tėvai, nežiūrint dabartinės Vyriausybės pažadų, vis išlieka tik pasyviais jų vaikų ugdymo proceso stebėtojais, bet ne šeiminkais;
- kodėl Mokytojo misija - Žmogaus asmenybės, Jo dvasingumo ir vertybių puoselėjimas - prilyginamas paprasčiausiam paslaugų teikimui (tuo jokia būdu nesiekiu sumenkinti kirpėjo, batiuvio ar traktorininko profesijų...);
- pagaliau, kodėl Tu, Lietuva, užsispyrusiai renkiesi nusižmogėjimo takus...

Belieka tik stebėtis...

Pagarbiai
Albertas

2010 m. vasario 1 d.

Atgal

¹⁵ Žr.: PAPA-19. Nors, būsiu atviras, susitikimai su šių mokyklų bendruomenėmis akivaizdžiai liudija, kad būtent čia, ko gero, dabar labiausiai puoselėjamos ir saugomos humanistinės mokinių vertybės. Kas žino, gal todėl taip sistemingai jos naikinamos?

Auklėjimo ABC

EGOIZMO KUPROS SLEGIAMI...

Ateidami į šį pasaulį kiekvienas su savimi atsinešame savotišką „kraitį“ - ne tik *pa-veldėtas* ir *igimtas* savybes bei gebėjimus¹⁶, bet ir „egoizmo kuprą“¹⁷. Pastarosios kontūrai, manyčiau, gražiai ryškėja daugeliui Skaitytojų žinomos A.Maslow'o „vertybių piramidės“ fone. Ypač jos žemiausiuose aukštuose, kur „telpa“ instinktyvus gyvybės palaikymas (maistas, vanduo, šiluma, poilsis...), giminės pratęsimas, rūpinimasis savo sveikata ir pan. reikmės. Kitais žodžiais, tai gyvybiškai svarbūs prigimtiniai, mumyse Kūrėjo (jeigu norite, gamtos) užprogramuoti poreikiai: kūdikis siekia rankutėmis paimti („pasisavinti“) įvairius daiktus, kiša juos į burnytę, balso (riksmo) tembru, garsų arti-kuliacijos dinamika, tempu ir registru reikalauja, protestuoja, skundžiasi, džiaugiasi... Šią emocinio pobūdžio informaciją naujagimio tėvai netrukus geba skirti, suvokti ir... reaguoti.

Būtent čia ir prasideda pedagoginių problemų šaknys, t.y., *kaip* tėvai (globėjai) reaguoja į kūdikio/vaiko reikmes. Negalėdami aprėpti visų galimų modifikacijų, dažniausiai pasitaikančias vyresniųjų reakcijas suskirstykime tik į tris sąlygines grupes:

- 1) vyrauja *laisvojo auklėjimo* nuostatos, stengiamasi tenkinti visas ar daugumą vaiko užgaidų galvojant, kad „užaugęs įgis proto ir pats atskirs gėrį nuo blogio...“;
- 2) *direktyvinis* (autoritarinis, spartietiškas...) vaiko auklėjimas grindžiamas draudimais, reikalavimais, griežtu dienotvarkės reglamento vykdymu, nes - „lenk medelį, kol jis jaunas“...;
- 3) *abejingumą* liudijantis požiūris į auklėjimą, kai tėvai-reproduktoriai („motinos-gegutės“) palieka savo vaikus likimo valiai, nes „jeigu Dievas davė dantis, tai duos ir duonos“...

Šį kartą apsiribosiu tik pedagoginėmis problemomis, kylančiomis taikant *pirmosios grupės* auklėjimo nuostatas¹⁸, kurioje dažnai ryškus tėvų *meilės* perteklius kūdikiui/vaikui, esant akivaizdžiam *išmintingo reiklumo* stygiui. Tai reiškia, kad šį kartą negalime teigti, jog ugdymo procese vyrauja *pedagoginio dvasingumo* nuostatos¹⁹.

¹⁶ Apie šių savybių ir gebėjimų sampratą žr.: *Asmeninė ugdymo koncepcija // PAPA-3*. Priminsiu, kad didžiulis vaidmuo tenka prenataliniam muzikiniam ugdymui. Pavyzdžiui, atitinkamai parinktos muzikos garsai turi unikalią galimybę veikti būsimo vaiko gabumus: vaikai dažniausiai gimsta absoliučios klausos, IQ = 160, lengvai bendrauja su žmonėmis ir kt. (išsamiau žr.: www.sveikutis.mums.lt).

¹⁷ Žr.: L.Navickienė, S.Karalienė, A.Navickas, A.Piličiauskas (2007). *Grožio ir Gėrio link*. Klasės auklėtojo knyga.- P. 43.

¹⁸ Kitas tėvų sąveikos su vaiku formas ir pasekmes, esant galimybei, aptarsime ateityje.

¹⁹ Žr. PAPA-15; PAPA-26.

Kokios šiuo atveju galimos tokio auklėjimo pasekmės. Pradžioje keletas bendrų pastebėjimų.

Individo (asmenybės) poreikių išklotinėje norėčiau atkreipti Ugdytojų - ypač Tėvų dėmesį į pedagoginiu požiūriu labai reikšmingą jų (poreikių) virsmo procesą, kuris, jeigu nebus deramai kontroliuojamas, gali pavojingai mutuoti į socialiniu požiūriu pavojingą, t.y. antivertybių pusę. Glaustai ši mutacijos schema galėtų atrodyti taip: reikmės, prasidėjusios nuo elementaraus „*aš noriu!*“ (valgyti, gerti...), kyla į „*man reikia!*“ (tavo pagalbos, nes tu privalai...) ir vėliau išbujoja į „*atiduok/neliesk, nes čia mano nuosavybė!*“ (žaisliukas, automobilis, ežeras...), kol pasiekama viršūnė „*čia viskas yra (bus) mano!*“. Tokia, mano galva, galėtų būti glaustai pateikta *egoizmo kupros*, kurios turinys - deformuotos humanistinės vertybės, o tiksliau - antivertybės - anatomija²⁰.

Šioje vietoje privalėtume akcentuoti štai ką. Tėvų meilė vaikui - būtina, tačiau ji, kaip jau ne kartą minėta, derintina su išmintingu reiklumu. Kitais žodžiais, visa nugalinčios Meilės fone būtina formuoti *moralinius stabdžius*. Priešingu atveju auklėjimo nuostolių neišvengti: absoliutizuota tėvų meilė, stokojanti išmintingo reiklumo, tikėtina, pasieks tokias „aukštumas“, kai vaikas pamils save ir taps savimyla. Mylėdamas tik save jis neišvengiamai taps ne tik egocentristu, bet ir nepasotinamai godžiu savanaudžiu... Socialiniu požiūriu, jau ūgtelėjęs vaikas/paauglys primins automobilį, kuris be stabdžių lekia greitkeliu arba važinėja aikštėje, pilnoje žmonių...

Neneigiant asmeninių poreikių svarbos tiek individualaus žmogaus gyvenime, tiek ir sėkmingam visuomenės vystymuisi, privalėtume budėti, kad jie nepatirtų deformacijos. Kitais žodžiais, kad iš išmintingo reikmių tenkinimo lygmens jie nemutuotų į akivaizdžią egoizmo kuprą. Šiuo požiūriu didžiausia atsakomybė, kaip minėta, tenka vaiko tėvams, nes jo dvasinio neįgalumo pagrindai ypač ryškiai formuojasi ikimokykliniame amžiuje. Venkime auklėjimo pasekmių, kurias galima apibūdinti sakiniu: tėvai taip stipriai mylėjo savo vaiką, kad šis ilgainiui įsimylėjo save...

Pabandykime įsivaizduoti pradinukų mokytojos padėtį, kai į pirmąją klasę susirinko per dvidešimt penkis pirmokus, kurių didžiąjai daliai būdingas „karališkojo princų sindromas“, t.y. jie ryškūs egocentristai. Tai reiškia, kad kiekvienas jų nori (= privalo!) viešpatuoti klasės erdvėje... Šie apsišaukėliai lyderiai supranta, kad visi likusieji turi tenkinti būtent jo įgeidžius; karališkasis princas žino, kad visi kiti - žemesnė kasta, privalanti jam tarnauti; egocentristui kitų žeminimas ir tyčiojimas iš jų - natūralus bendravimo būdas...

Šie individualistai pirmokėliai vėlesniame etape (gal jau pavasariop, o gal antroje klasėje...) pradės skirstytis hierarchines vietas, sudarydami savotiškas tarpusavyje

²⁰ Kaip žinia, pastarąją vystymosi stadiją Lietuvos nelaimei, jau pasiekė (arba prie jos artėja) nemaža dalis mūsų šalies politikų, valdininkų, oligarchų... Na, o šios srities „klasikai“ savo asmenines reikmes geba paslėpti visuomeninėse intencijose. Pavyzdžiui: „Jūs, aukščiausios rasės arijai, valdysite visą pasaulį!“ (Hitleris); „Viso pasaulio proletarai, vienykitės!“ (Stalinas); ir kt. Ką tai reiškia realybėje, daugelis gerai žinome.

kovojančias brolijas... Pastarosios, siekdamos didinti savo įtaką, ieškos bendraminčių jau kitose klasėse... Taip formuosis smurtaujančių „princų“ šeimos, klanai...,- ištisa infrastruktūra. Arba, kitais žodžiais,- smurtautojų, narkotikų platintojų, plėšikų, žudikų ir kt. nusikaltėlių gaujos...

Gerb. Skaitytojau, tikiu, supranti, jog tai tik bendra galimų asmenybės tapimo ir antivertybių formavimosi schema. Taip pat tikiu, kad sutinki, jog *taip* gali atsitikti su šia egocentristų klase, jeigu nebus imamasi „stabdymo“, t.y. auklėjamųjų priemonių. Todėl pirmokėlių mokytojos, kuri atidžiai vykdo sudėtingų programų reikalavimus, t.y. teikia žinias, plėtoja gebėjimus (ir todėl neturi laiko arba reikiamos patirties vaikų asmenybės auklėjimui) padėtis nepavydėtina. Ir taip - ketverius metus.

Antra vertus, mokytoją iš dalies galima ir pateisinti. Juk vaikas, kaip minėta, į mokyklą atėjo su savimi atsinešdamas aiškiai besiformuojančius *individualius egoizmo kupros* pradmenis ir kontūrus. Todėl labai didelė tikimybė, kad mokytojai reikia ieškoti kiekvienam mokiniui specifinių *contra*, arba *stabdymo* priemonių (nes tas vaistas, kuris tinka vienam vaikui, gali būti visiškai neefektyvus kito atžvilgiu...). O glaustai galima pasakyti taip: miela Kolege, nežinau, kas gali pavydėti tau tokio „ramaus“ darbo su šiuolaikiniais pirmokėliais, tarp kurių gausų egocentristų princų... (Nepamirškime, kad greta jų dar esama vaikų, reiškiančių savus „specialius“ poreikius, kuriuos aptarsime kitą kartą.)

Iš to, kas pasakyta, kyla du reikšmingi pedagoginiai uždaviniai: 1) ką daryti, kad į Mokyklas ateitų kuo mažiau pirmokų-egocentristų ir 2) kokios metodinės priemonės galėtų suvilioti šiuos „karališkus princus“ į žmoniškumo vertybes puoselėjančius dvasinumo sodus. Gairių lygmens samprotavimai galėtų būti tokie.

Sprendžiant pirmąjį uždavinį, kaip minėjau, didžiausia moralinė atsakomybė tenka vaiko tėvams. (Suprantama, turiu galvoje ne asocialias šeimas, ar gimdytojus, emigravusius į užsienius, o savo vaikus palikusius likimo ar kaimynų globai.) Tačiau tėvai, kaip žinia, dažnai stokoja elementarių asmenybės auklėjimo žinių ir patirties. Todėl seminarų metu mokytojams (ypač šiuo metu mokančioms trečiokus ir ketvirtokus) pirmiausia patariu įsisąmoninti tokią nuostatą: jeigu artimiausioje ateityje norite lengvesnio darbo su būsimais mokiniais, tai šiandien pasistenkite save ... apsunkinti²¹.

Realybėje šis patarimas reiškia štai ką:

- išsiaiškinkite tuos dabartinius mikrorajono (apylinkės) penkiamečius ir šešiamečius, su kuriais po metų-dviejų jūs bendradarbiausite;
- lankykite šių būsimų pirmokėlių tėvus arba kvieskitės juos pokalbiui į mokyklą;
- įtikinėkite tėvus (tai pagrindinis pokalbio leitmotyvas!), kad jie ne tiek stengtųsi namuose išmokyti vaiką skaityti, skaičiuoti ar rašyti (tą mokytoja sugebės padaryti per keletą mėnesių), bet kur kas svarbiau, kad bendraudami su vaiku

²¹ Privačioje *Credo* mokykloje autoriaus išbandytas darbo principas: apsunkinsiu save darbu namuose, kad būtų lengva ir malonu klasėje...

stengtūsi *šalinti egoizmo kupros recidyvus*, kuriuos klasėje, kaip minėta, esant dviem dešimtim mokinių bus labai sunku neutralizuoti;

- teikite tėvams metodinių rekomendacijų *kaip* minėtą siekiamybę įgyvendinti.

Žemiau pateiktame paveikslėlyje pavaizduota situacija, kai būtent šeima į mokyklą „delegavo“ egocentristą, arba vaiką, kuriam būdingas „karališkojo princo“ sindromas. Matome, kad mokytojai – tikėtina, didelių pastangų dėka!- pavyko minėtąją egoizmo kuprą neutralizuoti... Pasidomėkime jos patirtimi: gal kai ką galėsime pritaikyti vykdydami savo profesinę (mokytojo) ar gyvenimišką (tėvų) misiją. (Beje, mokytoja primena, kad tai, kas auklėjimo erdvėje pavyksta vienam ugdytojui, kitas, taikydamas tas pačias priemones, gali patirti... fiasko... Ką padarysi, asmenybės puoselėjimas yra menas, todėl auklėtojas privalo būti ... menininkas.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
											*			*		*	*	*		*
											*		*		*		*	*		*
											*	*		*		*	*		*	*
											*	*		*		*	*		*	*

Pav. Egoizmo kupros „biografija“

Mokytoja pasakoja, kad bendraudama su būsimų pirmokėlių tėvais ji nuolat juos prašydavo tokios pedagoginės pagalbos:

- *sekite vaikams pasakas ir žiūrėkite filmus apie Žmogaus gerumą, jo teikiamą pagalbą visai Kūrinijai;*
- *akcentuokite meilės, atjautos, aukojimosi, altruizmo svarbą kiekvieno mūsų gyvenime ir žmonijos istorijoje;*
- *saugokite vaikus nuo kompiuterinių žaidimų, kuriuose nugali smurto scenų virtuožai, daugiausia žmonių nužudę supermenai ir pan. herojai, nes jie formuoja požiūrį į bevertę gyvybę;*
- *įteikdami savo vaikui kokį nors skanėstą, nepamirškite pasiteirauti: „gal pavaišinsi ir močiutę?“, „gal duosi ir man paskanauti?“;*
- *griežtai reaguokite, jeigu vaiko elgesys jums ir visuomenei nepriimtinas: „Nudžius ranka, jeigu ją pakelsi prieš savo tėvelius“; „Nemušk katytės, nes jai labai skauda“;*
- *mažyliui, dar nesuprantančiam perspėjamų žodžių reikšmių, naudokite laikinus skiemenis („nu-nu-nu!“, „ti-ti-ta, ti-ti-ta!“ ar pan.), suteikdami šiems motyvams atitinkamą balso spalvą (tembrą), garsumą, registrą, garsumą;*
- *laisvalaikiu bendraudami su vaiku drauge kurkite pasakas: pradėkite jūs, o veikėjų konflikto situacijoje leiskite siužetą plėtoti mažyliui. Tuo atveju, kai jums atrodo, kad herojaus (karalaitės, kiškučio, bijūno...) elgsena bendražmogiškų vertybių skalėje nepriimtina, subtiliai perimkite pasakojimą, tęsdami jį galbūt taip: „Tačiau pagalvojusi karalaitė (kiškutis, bijūnas...) suprato, kad taip pasielgdama ji įžeidė drugelį ir todėl nuosirdžiai prašė jai atleisti...“;*

- *sužinoję apie pasiaukojantį kokio nors žmogaus elgesį (padėjo nelaimėliui, apgynė nuo užpuoliko silpnesnįjį, slaugė vienišą sergančią močiutę...), pasiūlykite vaikui atlikti bent vieną ilgalaikį laisvą įsipareigojimą: žiemą pagelbėti paukšteliams, laistyti kambario gėles, pirmajam pasisveikinti su kaimynais ar pan. Kai pastebėsite, kad pasirinkta geroji veikla jau tapo įpročiu, pasiūlykite naują...;*
- *įgyvendinkite tradiciją: švenčiant šeimos narių gimtadienius „kaltininkas“ privalo pateikti gerų darbų ataskaitą ir numatyti naujus įsipareigojimus ateičiai;*
- *ir t.t., ir pan.*

Metodinių auklėjimo nuotrupų ekspoziciją pratęsiu kitame PAPA numeryje.

Mielas Ugdytojau, linkiu kūrybiškumo plėtojant čia pateiktas idėjas. Ypač jas adaptuojant pagal savo sugebėjimus ir vaiko interesus.

Nuoširdžiai
Albertas

2010 m. vasario 1 d.

Atgal

Praktikumas

Tęsiame publikacijų ciklą „Praktikumas“, kuriame talpinamos auklėjamosios temos iš Klasės auklėtojo knygos „Grožio ir Gėrio link“.

3.1.1. Tautinio identiteto suvokimo ugdymas

Lolita Navickienė

Jei paimtume truputi nostalgijos praeičiai, daug darbštumo, ryžto, šiek tiek pavydo, nemenko pomėgio pirkti ir skūstis blogu gyvenimu; dar pridėtume žiupsnelį meilės krepšiniui ir dainai, o visa tai „įvilktume“ į išvaizdų moteriškumą ar tvirto stoto vyriškumą – gautume dabartinio statistinio lietuvio paveikslą.

Integracija: L.Navickienės novelės „Mano Lietuva“, „Sidabriukė“, „Tikri lietuviai“ ir A. Navicko muzikinė pjesė „Mintys“ (CD nr.27)

Įvadinė informacija

Kokios kyla asociacijos, išgirdus tariant *Vokietija, Olandija, Italija, Prancūzija, Šveicarija, Norvegija, Japonija?*.. Kiekvienos šalies pavadinimas iš karto sukelia kažkokius vaizdinius, prisiminimus, suformuotą nuomonę: *Vokietija* rodo pavyzdį savo tvarka ir pedantiškumu; *Olandija* stulbina gėlių laukais, žavi vėjo malūnais, sūriais; *Italija* – meno kūriniais ir įspūdingais muziejais po atviru dangumi – *Venecija, Piza, Florencija, Roma*; *Prancūzija* – *Eifelio bokštu, Luvru, vynuogių laukais*; *Šveicarija* – nuostabiais kalnais, ežerais ir kloniais; *Norvegija* – fiordais, *Japonija* – technikos stebuklais, savitų tradicijų puoselėjimu... O su kuo mums patiems asocijuojasi *Lietuva*? Ką mūsų šalis turi nepaprasto, kad galėtų savo ypatingumu sudominti ir praturtinti *Europą, pasaulį*?

Ugdomosios veiklos nuostata

Išsidalinkite tarpusavyje tris nuomones apie Lietuvą. Kuri, Jūsų manymu, geriausiai atspindėtų mūsų šalį ir joje gyvenančius žmones?

Mano Lietuva

Man Lietuva, pirmiausiai, yra mano namai. Tačiau sesuo pasakytų, kad tie namai (tik daug erdvesni, ekologiškesni ir moderniškesni) gali būti ir Airijoje, Norvegijoje, Škotijoje... Bet man tai būtų ne namai, o sienos, kurios, žinoma, neprasčiau saugotų nuo šalčio ir nakties, bet lietuviškos apsupties, su savo kalba, papročiais ir iš trupinėlių patirties sudėliotos vaikystės juk ten nebūtų.

- Na, ir kas, - pasakytų mano sesuo. - Būtų kažkas kita, nors ne taip sava, bet gal sočiau, šilčiau, lengviau ir daugiau.

Kartą ji man tėškė:

- Kas šitoj Lietuvoj, trečioj pagal išsivystymą pasaulio valstybėj, gali būti gero?!

Ji keturiais metais už mane jaunesnė, tad jai tik 13-ka. Gal ji dėl to taip mąsto? Tada atsakiau klausimu: tai ar žinai, kas yra gero, kad galėtum pasakyti, jog į tai neverta kreipti dėmesio? Ji patylėjusi pusiau lūpų tarstelėjo, kad nėra čia ką žinoti ir nutilo.

Tuomet paklausiau, ar ji buvo mūsų miestelio žymiausiose vietose, muziejuose? Ar galėtų pasakyti, kad Ūlos pakrantės yra nieko vertos? Ar nuvažiavus į Vilnių aplankė nors kartą šv. Onos, Bernardinų, Aušros vartų, šv. Petro ir Povilo, šv. Mikalojaus bažnyčias, pažvelgė į Nerį nuo Gedimino bokšto, virstelėjo sunkias Taikomosios dailės, Lietuvos nacionalinio muziejaus, Šiuolaikinio meno centro duris? Tikrai žinau, kad ne, nes dažniausiai pagrindinis maršrutas veda į pramogų sostinę „Akropolį“. Tačiau ji man atkerta, kad Paryžiuje, Romoje, Vatikane yra žymiai daugiau vertybių, tad nėra čia mums ko su savo Trakų pilimi ar Vilniaus katedra išdidžiais būti.

Sutinku, kad Pizos miesto Stebuklų lauke esanti bazilika yra tokio dydžio, kaip dešimt mūsų miestelio bažnyčių, tačiau visus tuos šedevrus kūrė ne mano tauta, ne jos meistrai. Kas iš to, kad girsiu italą, vokiečių ar austrą, bet jis, nors ir labai garbingas, bet juk kitatautis, svetimas, ne taip, kaip mūsų senelis, auksavęs miestelio bažnyčios visų paveikslų rėmus. Ar girsi nuolatos kaimynus Enskus, o apie save, paklaustas, - tylėsi, žinodamas, jog tavo šeima pasididžiuoti ir gi kuo turi? Kažkaip nelabai protinga...

Sesuo, kaip tikra niurzgeklė lietuvė, nepraleidžia progos padejuoti, kad pas mus ekonomikos lygis žemas, tėvų atlyginimai maži. Bet juk stengiasi mūsų žmonės, dirba ir aš tikiu, jog po kelių metų visiems bus lengviau. Man tas išsakomas nepasitenkinimas panašus į paiko paukščio čirškimą: tupi jis medyje, gimtos žemės syvais užaugintame, geria tos pačios maitintojos išalsuotą rasą, lesa jos meile iškeltus grūdus, bet nejaučia dėkingumo ir nesuvokia „šių paslaugų“ vertės. Toks požiūris panašus tiesiog į nedėkingo vaiko elgesį: auga jis šeimoje, naudojasi jos meile, bet pats - nemyli...

Pagalvojau, kodėl taip atsitiko? Juk tokios skirtingos, nors seserys abi esam? Manau, kad tam, kuriam gimtinėje blogai, jis dar nėra atradęs savęs ar jau neradęs.

Jei tu įgijai specialybę, gavai gerai apmokamą darbą ir, suvokdamas jo prasmę, jauti pasitenkinimą dirbdamas savo įmonei, miestui, šaliai,- tai tau ir Lietuvoje bus gerai. Bet jei tu nesugebėjai atrasti, kur gali pritaikyti savo ypatingus gebėjimus, tada galvosi, kad jei gyvensi kitur,- pasikeis ir visas gyvenimas? Deja... Dekoracijų keitimu gyvenimo nepakeisi.

Todėl aš manau, kad tikras savo šalies pilietis yra tas, kuris žino, kuo jis yra ypatingas, nepakartojamas, pasitiki savo jėgomis, gera ateitimi ir nori dirbti savo šalies labui. Toks supras, kad čia ir dabar savo erdvės lopinėlyje galima sukurti ramybės ir jaukumo salą, nors aplink ir siaustų nepriteklių audros. Mano sesuo dar auga ir ieško savęs, tad po kelerių metų, aš tikiu, ji žinos, kad Lietuva yra tas žirnis, ant kurio sėdėjo paprasta mergina. Tik nereikia pamiršti, jog ji buvo princesė. Nedidelis, bet kietas žirniukas mums teko...

Sidabriukė

Aš esu dzūkė. Nuo Varėnos, nors mano namai kiek toliau, prie Sidabrinio ežero. Aš manau, kad mūsų Sidabrinių kaimelio žmonės yra tikri lietuviai. Kodėl būtent jie? Todėl, kad, tikras lietuvis yra tas, kuris myli savo tėviškę ir yra kūrybingai darbštus. Ir jokios kitos būdo savybės neturi lemiamos reikšmės. O sidabriukai, taip mes vienas kitą švelniai vadiname, savo namelius ir visus augalus, sodus labai išmoningai prižiūri ir puoselėja. Mūsiškių sodybų pasižiūrėti atvažiuoja žmonės net iš Alytaus, Kauno. Nerasit čia kokių triaukščių rūmų ar puošnių baseinų, tačiau aplink tvarkingus namelius, su iš tolo šviečiančiais gėlynais,- tikrai pamatysit!

Kaimo seniūnas net varžytuves „Gražiausi sidabriukai“ sugalvojo. Apdovanojimas tokios sodybos savininkams taip pat solidus - savaitės atostogos gražiausioje Lietuvos kaimo turizmo sodyboje. Nuvažiuoja tokie nugalėtojai pailsėti, tai ir tvarkymo patirties pasisemia, ir naujų idėjų parsiveža. Taip Vanliūnams gimė mintis aplink namus iš ažuolo drožinėtu skulptūrų pristatyti.

Dar galiu pasakyti, kodėl mūsų Sidabrinuose gyvena tikri lietuviai. Todėl, kad, pasak tėčio, jau kokie trisdešimt metų nė vienas žmogus iš mūsų kaimo neišvažiavo kitur gyventi. Užauga vaikai, baigia mokslus ir grįžta atgal į tėviškę, naujus namus statosi, patogią buitį kuriasi. Todėl per derliaus šventes Sidabrinuose vaikų klegesys gal iki pačios Varėnos ataidi. Taip mes, pasak mamos, sidabriukai, daromės lyg vieno lizdo paukščiai. Bet man smagu. Tipeni vasarą maudytis, tai kol per kaimą iki ežero nueini, su visais pasilabini, pasikalbi. Žiū, ir rieškučios pilnos: kas vyšnių pasiūlo, kas serbentų retos rūšies, kas kokį skanėstą iškeptą.

Ir žmonės pas mus ramesni. Tai ypač akivaizdu tampa vasarą, kai iš didžiųjų miestų atvyksta prie mūsų ežero poilsiautojai. Pirmomis dienomis kur pušyne ar prie didžiojo liepto jie sėdi tylūs, nekalbūs, ir iš ties smagu būna stebėti, kaip jų papildkėję veidai ima rausvėti, giedrėti... O po savaitės - žiū, jau būreliais klega kur prie laužo, vakare dainas dainuoja ir visada prižada kitais metais į Sidabrinius atvažiuoti. Žinote kodėl? Todėl, kad čia mylintys Lietuvą gyvena.

Tikri lietuviai

Man keista, kad kuriami įvairiausi institutai, atliekami tyrimai, mokslinės analizės, siekiant išsiaiškinti visai paprastą dalyką – kuo ypatinga ir kitiems įdomi gali būti Lietuva? Atostogų metą ir vasarą pas mus anūkai leidžia. Pastebiu, kad jie visai kitokie, nei aš, tokių metų buvęs: rūbeliai puošnesni, patys – drąsesni, laisvai įvairiose situacijose jaučiasi. Ir vaikai mano, jei lyginčiau savo jaunystę – tai kaip diena ir naktis nuo mano sios skiriasi... Bet noriu Jums jauniems apie Lietuvos ypatingumą pakalbėti. Manau, kad mūsų šalis būtų įdomi pasauliui savo ... romiu dvasingumu.

Gal todėl, jog nėra pas mus kalnų smailiabriaunių, tarpeklių bedugnių, okeanų galingų, cunamių, taifūnų. Ačiū Dievui, kad nėra. Laukai banguoti, kalvelės, pušynai kvepiantys, baltas pajūris, pakelės koplytstulpiai, kuriuose Rūpintojėlis ant savo pečių mūsų rūpestėlius laiko, suarta žemė, garuojanti, tarsi atriekta duonos riekė... Ir žmonės – uždaroji, labai darbštūs, neretai savyje lūkesčius slepiantys. Gal dėl to ir padejuojantys. Tačiau svarbiausia, kad visų jų širdyse yra vietos gamtai, maldai ir atjautai.

Siūlyčiau per mūsų televiziją ir radiją kasdien reportažus rengti apie tuos žmones, kurie kitiems širdies šilumą dalina, dėl kitų aukojasi, savo aplinką gražina, kitiems padeda. Apie tokius per žinias reikia skelbti. Tada taip gausinamas ir propaguojamas gėris užgožtų subujojusį blogį. Ir kovoti su visom tamsumom nereikėtų, nes dvasios šviesa ir į atokiausias pakampes prasiskverbtų. Žinodami apie kažkur šalia mūsų esančius gerus ir nuoširdžius žmones, visi imtų labiau ateitimi pasitikėti, palankiau apie savo šalį kalbėti, saugiau jaustis. Atsirastų gatvėse daugiau besišypsančių žmonių. Manau, kad po Marijos žemę vaikšto labai daug puikių tautiečių, tik reikia jų kriminalinėm suvestinėm neslėgti ir visais negerovių anonsavimais tų blogumų negausinti. Šypsosis tada ir jaunas, ir senas.

Sumaščiau tokį vaizdelį, kuris kiekvienam užsieniečiui būtų įdomiai patrauklus. Važiuoja autostrada, pavyzdžiui, amerikiečių delegacija, užsuka į netoliese kelio prie miško esančią gyvenvietę ir apstulbsta: sužavi juos ne tvarkingi namai ir išpuošta erdvi aplinka (čia pasaulio nenustebinsi, nes visada atsiras kieno namas gražesnis ar sodas didesnis), bet žmonės. Atvykusius užsieniečius gyvenvietės svečių namuose pasitinka šeiminkai: veidai ir akys švyti, nuoširdumas ir gerumas liete liejasi, dvasinė ramybė tiesiog pakeri... Ir visi atvykusieji netrukus pajunta, kad taip širdyje gera ir jauku pasidaro, jog norisi prisėsti ir kiek galima ilgiau čia pasibūti. Ir būna jie Lietuvoje ilgokai. Kol visus etnografinius regionus aplanko, jų papročius apžiūri, mūsų nacionaliniais parkais, kaip gamtos sukurtais muziejais po atviru dangumi pasižavi – laikas namo. Ir pasklinda tada po pasaulį garsas, kad Lietuva – labai dvasingų ir aukštos kultūros žmonių kraštas.

O kaip visa tai pasiekti? Galiu Jums pasakyti. Reikia vieną reikšmingą potvarkį Seime priimti: stojimo į aukštąsias mokyklas rezultatų sumą tesudaro 70% egzaminų balai, o 30% – meninių gebėjimų, kūrybiškumo, drausmės ir dvasinės atjautos duomenys. Pirmi balai – visiems aiškūs, o antrieji – tai žinios apie tai, kuo mokinys savo vidumi ar tik jam būdingais gebėjimais yra ypatingas, t. y. gal jis puikiai fotografuoja, gal pie-

šia, moka groti, aktyviai dalyvavo ansamblinėje ar chorinėje veikloje, gal padėjo seneliams maistą išnešioti, o gal pasižymėjo iniciatyvumu puošdamas savo mokyklą ar pagelbėdamas draugams. Taip taptų visiems aišku, jog vertybė yra ne vien žinios, bet ir koks tu žmogus esi. Ir visiems bėgusiems iš pamokų, dalyvavusiems peštynėse, niekuo nesidomėjusiems, besirūpinusiems tik savo interesais tektų labai susimąstyti. Taip pamažu užaugtų nauja, dvasingesnes vertybes puoselėjanti karta, kuri galėtų pasauliui pasakyti - „Mes esame tikri lietuviai!“

Dorinis disputas

Kuri novelė - „**Mano Lietuva**“, „**Sidabriukė**“ ar „**Tikri lietuviai**“ geriausiai perteikia mūsų šalies esamą ar galimą charakteristiką? Kodėl?

Ugdomosios veiklos nuostatos tęsinys

Pasiklausykite muzikos kūrinio ir pasakykite, kurios novelės charakteristiką jis galėtų perteikti? Jei būtumėte teatro režisieriai, kuriai novelei ši netrukus skambėsiantį muzikinį kūrinį pasirinktumėte muzikine iliustracija, fonu?

Muzikos klausymas: pjesė „Mintys“ (CD nr.27)

Dorinio disputo tęsinys

1. Sutinku su Jūsų nuomone, kad nuskambėjęs muzikos kūrinys galėtų tapti trečiosios novelės „Tikri lietuviai“ iliustraciniu fonu. Kas paskatino susidaryti tokią nuomonę? Kokios muzikos išraiškos priemonės tam pasitarnavo?
2. Ar įmanomas ir tikslingas, Jūsų nuomone, trečiosios novelės „Tikri lietuviai“ įgyvendinimas realybėje? Kodėl?
3. Jaunų žmonių tarpe gausėjantis nusikalstamumas, kasdien jų padaromos žmogžudystės (būrelis paauglių, neaišku kodėl, negyvai užspardė 49 metų vyriškį, brolis peiliu sužeidė jaunesnį brolių ir, nepasisėkus jo užmušti, visą kraujuotą vijosi miestelio gatvėmis...) verčia susimąstyti, jog visuomenė eina prarajos link. Ar galima šias negeroves kažkaip pažaboti?
4. Kasdien girdimos nusikaltimų suvestinės ir jaunėjantis juos įvykdžiusiųjų amžius prisideda prie mūsų tautiečių pasiryžimo ieškoti laimės svetur. Vieni išvažiuoja, nusivilia ir vos įstengia sugrįžti, kiti - įsikuria, neblogai prakunta ir kitus kviečia. Ar žiniasklaida blogio propagavimu „nepjauna šakos, ant kurios pati sėdi“? O gal, atvirkščiai, aplink drabstydama negatyvius mūsų visuomenės faktus maitina jais patiklų pilietį ir save reklamuoja?
5. Kokia yra tautinio identiteto nesuvokimo žala? Kokiu žmogumi tampa asmuo, nesuvokiantis savo tautinių šaknų, praradęs ryšį su savo tėvyne?

Papildomai šią temą dar galima nagrinėti:

1. Lietuvos Valstybės atkūrimo diena (02-16): Paskatinkite mokinius šios reikšmingos šventės proga surengti klasėje vakarą. Padiskutuokite šiomis temomis: „Aš manau, jog tikras lietuvis yra tas, kuris...“, „Mano šalis po dvidešimties metų“, „Kokia turi būti valstybė, iš kurios nenorėtų niekas emigruoti?“
2. Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo diena (03-11): Aptarkite, ką Lietuvai davė nepriklausomybė? Kodėl mūsų žmonės per pusę amžiaus sugebėjo „nesurusenti“, tačiau vos per dešimtmetį savanoriškai „suanglėjo“? Kaip išsaugoti savyje savarankiškų ir nepriklausomų vertybių stuburą? O gal viso pasaulio piliečiai turi kalbėti kiniškai (juk šių gyventojų daugiausia) ar angliškai, dainuoti indiškąs dainas (nes šių gyventojų taip pat labai daug) ir užmiršti apie tautinius savitumus? Juk dar visai neseniai buvo prognozuojama, kad didžiausioje pasaulio valstybėje TSRS turi būti viena kalba ir viena kultūra. Ką Jūs manote apie tai?

Atgal

L.Navickienės, S.Karalienės, A.Navicko, A.Piličiausko parengtos
Klasės auklėtojo knygos GROŽIO IR GĖRIO LINK temų,
jau publikuotų PAPA žurnale,

sąvadas – rodyklė

(Parengė L.Navickienė)

PAPA žurnalo numeris	Temos numeris ²²	Temos pavadinimas
12 nr.	2.1.2.	Draugiška mokykla
13 nr.	-	Dailė ugdymo procese.
14 nr.	-	Muzika ugdymo procese.
15 nr.	1.5.4.	Atsakomybė ir pareiga. Globėjiškas rūpestingumas.
16 nr.	3.3.3.	Meilė savo šalies gamtai ir atsakomybė už ją. Vasario 16.
17 nr.	3.3.2.	Pagarba gimtai kalbai.
18 nr.	1.5.1.	Gyvybės stebuklo įgyvendinimas.
19 nr.	1.5.2.	Pagarba tėvams. Tėvo reikšmė
20 nr.	3.3.4.	Kultūrinio paveldo reikšmės suvokimas. Atsakomybės prisiėmimo už kultūros savitumo išsaugojimą, plėtojimą bei tęstinumo užtikrinimą svarba.
21 nr.	2.7.1.	Nenutrūkstamo lavinimosi asmeninė reikšmė
22 nr.	2.4.1.	Altruizmo reikšmė.
23 nr.	1.3.2.	Gyvenimo baigtinumo suvokimas.
24 nr.	1.4.1.	Meilė – žmogaus būties pagrindas.
25 nr.	-	Grožio virsmas gėriu. Metodiniai patarimai
26 nr.	1.3.3.	Tik atiduodamas širdies gerumą gali jį pagausinti. Gebėjimas aukotis dėl draugų.
27 nr.	3.3.1.	Saugodami protėvių dvasią geriau suprasime savąją.
28 nr.	1.4.2.	Meile grįstas pasitikėjimas.
29 nr.	1.4.3	Meilė ir tolerancija.
30 nr.	2.5.2.	Tėvai – ugdymo partneriai. Nuoširdaus dėmesio mokymuisi svarba.
31 nr.	2.3.1.	Jausmai žmogaus būtyje. Žinios + jausmai = geranoriškas empatiškumas.
32 nr.	2.5.1.	Nesavanaudiškos pagalbos vertė. 2008 spalio su mokytojo diena.
33 nr.	2.6.2.	Gyvenimo prasmės ir tikslo suvokimas
34 nr.	3.5.4.	Tikėjimo ir religijos svarba. Laisvos pasirinkimo svarba.
35 nr.	3.1.2.	Dvasios aristokratiškumas. Žmogus iš Didžiosios raidės.
36 nr.	3.1.4.	Pagarba savo tautai ir jos žmonėms.
37 nr.	3.1.5.	Pagarba tautinei heraldikai
38 nr.	1.5.3.	Motinos reikšmė ir svarba. Gebėjimas atleisti.

²² Temų numeracija pateikiama pagal knygą „Grožio ir Gėrio link“.

39 nr.	1.1.2.	Šeimos identiteto suvokimas.
40 nr.	1.1.3.	Šeimos reikšmės suvokimas.
41 nr.	2.2.1.	Rūpinimasis savo klasės garbe.
42 nr.	2.7.2.	Nuolatinio tobulėjimo svarba
43 nr.	1.2.2.	Maldos ir sakralūs jausmai
44 nr.	3.3.5.	Tautinių kalendorinių švenčių reikšmė. Kalėdos.
45 nr.	1.1.1.	Didžiavimasis šeimos praeitimi, jos istoriniu paveldu
46 nr.	3.1.1.	Tautinio identiteto suvokimo ugdymas

[Atgal](#)

Iš širdies – į širdį

Vytautas Rudavičius
Londonas

Gimiau Ukmergėje 1969-ais. VU Žurnalistikos institutą baigiau 1993-ais. Dar studijuodamas universitete, 1990-1992-ais dirbau Lietuvos URM spaudos skyriuje. Nuo 1993-ųjų gyvenu ir dirbu žurnalistinį darbą Didžiojoje Britanijoje. Iš pradžių buvau tarptautinės ispanų kalba transliuojančios telekompanijos „Televisa“ Londono biuro naujienų prodiuseris, o nuo 2001-ųjų, - šio biuro vadovas ir korespondentas. Nuo 1997-ųjų - dienraščio „Lietuvos rytas“ korespondentas Londone. Nuo 2002-ųjų bendradarbiauju su BBC radiju. Esu vedęs, su žmona auginame tris vaikus: stengiamės juos auklėti lietuviška dvasia, pasodrinta geriausiomis britiškomis savybėmis, - tolerancija, kuklumu ir jumoro jausmu.

Didžiosios Britanijos edukacinė sistema

(kaip veikia britų ikimokyklinės įstaigos, pradinės ir vidurinės mokyklos)

Išsiųsti savo vaikus mokytis į Didžiąją Britaniją, - iki šiol vos ne privalomas ritualas tarp pasaulio turtingųjų ir galingųjų. Tokios frazės kaip „mano sūnus baigė Itono koledžą“ arba „mano dukra mokėsi Gordonstouno vidurinėje“ daugeliui planetos politinio ar verslo elito atstovų kelia pasididžiavimą savo atžalomis. Žinoma, tuo pat metu, - tai dar vienas turimo išskirtinio statuso įrodymas.

Ginčytis neverta, - nuo IX-ojo amžiaus gyvuojančios ir garbingas tradicijas turinčios Kenterberio, Varviko, Itono, Vinčesterio, Herou ar Durhemo ir kitos privačios mokyklos iš tiesų suteikia pačios aukščiausios prabos išsilavinimą. Bet tokio lygio mokslai įkandami tik tiems vaikams, kurių tėvų piniginės yra ypač storos. Šių prestižinių privačių mokyklų mokestis daugeliui šio pasaulio mirtingųjų yra kone astronominis, - iki 30-ties tūkstančių svarų už metus. Tiesa, naujesnėse, mažesnėse ir tarptautinės reputacijos neturinčiose privačiose britų mokyklose įkainiai kiek mažesni, - nuo 6 tūkstančių svarų per metus. Bet ir tokia kaina prieinama tik mažai daliai Didžiosios Britanijos šeimų.

Iš viso Jungtinėje Karalystėje yra virš 2500 privačių mokyklų. Kaip nebūtų keista, jas patys britai vadina „viešomis mokyklomis“ (*public schools*). Šis daugeli užsieniečių ir, tiesą pasakius, pačius britus, painiojantis terminas turi istorines šaknis. XV-ame amžiuje Itono koledžas pirmasis šalyje pasiskelbė esantis „viešąja mokykla“, t.y. mokykla, kuri priims bet kurį vaiką, jei tik jo tėvai sumokės už mokslą. Anuomet Anglijoje didžioji dauguma mokyklų buvo religinės „uždaros“ mokyklos, o aukštuomenė savo vaikus lavino samdydama į namus ateinančius mokytojus. Laikai keitėsi, bet „vie-

šiosios mokyklos" iškaba pasiliko.

Dabar britų privačiose mokyklose ir koledžuose mokosi apie 600 tūkstančių vaikų nuo 5 iki 18 metų. Skaičius tikrai nemažas. Tačiau jis tesudaro vos šešis procentus visų šio amžiaus moksleivių šalyje. O kur ir kaip mokosi likusieji 93 procentai Jungtinės Karalystės vaikų ir paauglių? Eilinė statistinė britų šeima savo atžalas leidžia į valstybės išlaikomus darželius, pradines ir vidurines mokyklas. Praėjusiais metais šalyje buvo kiek daugiau nei 31000 tokių valstybinių mokyklų ir darželių, kuriuos lankė apie bemaž 10 milijonų vaikų.

Istoriškai Anglijos ir Škotijos edukacinės sistemos turi gana ryškių skirtumų, todėl šiame straipsnyje labiau apsistosiu ties žymiai stambesne angliška sistema. Kitų dviejų istorinių Jungtinės Karalystės regionų, - Velso ir Šiaurės Airijos, - mokslo sistemos yra bemaž identiškos angliškajai.

Vaikų darželių sistema Anglijoje (kaip, beje, ir Škotijoje) išvystyta gana prastai, jei ją lygintume su kitomis Europos valstybėmis, jų tarpe ir su Lietuva. Daug ką pasako vien tas faktas, kad britai net neturi populiaraus angliško žodžio vaikų lopšeliui ar darželiui apibūdinti, - patys anglai mieliau naudoja ne angliškąjį *nursery*, bet prancūziškąjį *creche* arba vokiškąjį *kindergarten*.

Tiesa, per paskutinius 13-a valdymo metų Leiboristų vyriausybė skyrė milijardines lėšas naujų „Vaikų centrų“ (*Children Centre*) steigimui. Pagal daugiametę *Sure Start* programą, nuo 1997-ųjų iki 2010-ųjų visoje Anglijoje įsteigti 3500 tokių centrų. Tačiau šios įstaigos labai skiriasi nuo lietuviškųjų darželių. Mažyliai nuo 3-ų iki 4-ų metų čia už dyką prižiūrimi bei lavinami tik dvylika su puse valandų per savaitę, ne daugiau nei 38 savaites per metus. „Vaikų centrai“ paprastai įsteigti tuose šalies miestų rajonuose, kuriuose socialinė atskirtis, skurdas ir bedarbystė patys opiausi, tad vaikus į centrą atvedantiems tėvams teikiamas visas paslaugų spektras: kol mažylis klauso pamokos, motina ar tėvas turi galimybę tame pačiame pastate susitikti su socialiniais bei medicinos darbuotojais, gauti patarimų ne tik apie vaiko auginimą, bet ir apie valstybės siūlomus būdus išsikaupti iš bedarbystės.

Į **pradinę mokyklą** anglų vaikai eina jau nuo 4-ių metų (kai kurios pradinės valstybinės mokyklos netgi turi „darželio klases“, į kurias priimami mažyliai, kuriems iki rugsėjo 1-osios yra sukakę 3 metai). Vietinės bendruomenės irgi turi teisę kurti specialias „darželio klases“ (*community pre-schools*), - tai yra pelno nesiekiančios organizacijos, tačiau už jų paslaugas tėvams reikia mokėti maždaug 3-4 svarus už kiekvieną valandą, kurią mažylis praleidžia tokiam darželyje. Privačios „darželio klases“ kainuoja apie 3000-5000 svarų per metus. Pagal britų „Vaiko, Mokyklos ir Šeimos“ aktą, nuo penkerių metų amžiaus kiekvienas be išimties jaunas anglas jau būtinai privalo lankyti mokyklą. Taigi, penkiametis pyplys Anglijoje, - jau pirmokas (atitinkamai, sulaukęs 17-os jis jau būna tryliktokas).

Valstybinių pradinių mokyklų Anglijoje yra daugiau nei 18000. Jos dažniausiai padalintos į dvi-semi-autonomines pradines mokyklas, - *Infant School* (vaikai nuo 3 iki 6 metų amžiaus) ir *Junior School* (vaikai nuo 7 iki 10 metų amžiaus). Nors jos dažniausiai

glaudžiasi tame pačiame pastatų komplekse ir turi tą pačią administraciją, šios mokyklėlės turi atskirus pedagoginius kolektyvus ir vadovybę. Didžioji šių mokyklų dauguma mokinius susirenka pagal geografinį kriterijų. Miestuose tai daroma gana paprastai: vietiniame žemėlapyje nuo centro,- pagrindinio mokyklos pastato,- brėžiamas apskritimas. Visos šeimos, kurių pagrindinė gyvenamoji vieta yra apskritimo viduje gali savo atžalas vesti į tą mokyklą. Kokio dydžio to apskritimo spindulys,- kilometro, dviejų ar daugiau,- labai priklauso nuo mokyklos populiarumo.

Savo ruožtu,- mokyklos populiarumas yra tiesiogiai susijęs su jos mokinių egzaminų rezultatais ir su Anglijos švietimo ministerijos mokyklų inspekcijos *Ofsted* oficialiu įvertinimu. Egzaminus (vadinamus SATs, - angl. *Standard Assessment Tests*) anglų vaikai laiko kasmet, tačiau jie ypač svarbūs šeštoje pradinės mokyklos klasėje (*Year 6*), kai dešimties ar vienuolikos metų mokinys jau ruošiamas pereiti į vidurinę mokyklą. Pagal šiuos viešai spausdinamus faktorius,- egzaminų rezultatus ir *Ofsted* verdiktą,- visoje Anglijoje spausdinama oficiali „mokyklų lentelė“. Ji labai primena sporto mėgėjams įprastas turnyrines futbolo ar krepšinio čempionatų lenteles,- vos užmetus akį būsimų mokinių tėvai gali aiškiai matyti, kuri mokykla yra tarp lyderių, kuri,- vidutiniokė, ir kuri,- velkasi lentelės uodegoje.

Beje, pagal lygiai tokias *Ofsted* lenteles anglai parenka savo atžaloms ir vidurinę mokyklą. Visa bėda, kad populiarių, sėkmingai vaikus ugdančių valstybinių mokyklų yra žymiai mažiau, nei norinčiųjų jose mokytis. Čia ir prasideda tikra loterija, kurią norom nenorom yra priverstos žaisti milijonai eilinių anglų šeimų, siekiančių savo atžaloms kuo geresnio valstybinio išsilavinimo. Anglijos miestuose yra labai įprastas dalykas, kad vos gimus kūdikiui, tėvai jau ima ieškoti mokyklos, į kurią leis savo palikuonį, kai jam ar jai sukaks treji ar ketveri metai. Kad kuo anksčiau „užsiimtų eilę“, dažnai tėvai vos metų mažylį jau įrašo į vietinės populiarios mokyklos potencialių mokinių sąrašą.

Jei populiari mokykla savo geografinį atrankos kriterijų sumažina iki vos vieno ar dviejų kilometrų dydžio apskritimo, norėdami užsigarantuoti vietą toje mokykloje tėvai stengiasi persikelti gyventi kuo arčiau. Londono, Mančesterio ar kitų Anglijos miestų nekilnojamo turto agentūros iškart suuodžia, kad iš šito „mokyklos faktoriaus“ galima pasidaryti nemažą pelną: namų pardavimo kainos šalia gerų valstybinių mokyklų pakyla net 20-ia procentų. Toks būsto brangimas šalia geresnių mokyklų turi gana neigiamas socialines pasekmes: pamažėl į tą zoną persikelia tik vidurinėsios klasės šeimos, išstumdamos (ar tiksliau,- perperkdamos nekilnojamą turta) iš skurdžiau gyvenančios darbininkijos. Taigi, vietoj britų valdžios taip skatinamos socialinės klasių integracijos vyksta atvirkštinis procesas,- ryškesnis geografinis išsisluoksniavimas.

Neretai vidurinėsios klasės tėvai griebiasi gudrybių,- likus metams iki mokslo metų pradžios išsinuomoja būstą visai šalia norimos mokyklos. Kai norima vieta jau garantuota,- nuomos sutartis nutraukiama. Kita gudrybė,- susitarus su šalia norimos mokyklos gyvenančiu pažįstamu ar giminaičiu pateikti mokyklai fiktyvų adresą, kuriame vaikas niekad nė negyveno. Tokius gudruolius vietinė valdžia mėgina gėdinti,- blogiausių nusižengėlių vaikai yra šalinami iš mokyklos, o suaugusieji patenka į vietinę spaudą.

Kitas anglų tėvų naudojamas būdas „įsprausti“ savo atžalą į gerą mokyklą, - religija. Maždaug trečdalis valstybės išlaikomų pradinėjų mokyklų, - bemaž 6000,- priklauso dviems didžiausioms britų religinėms konfesijoms,- Anglikonų Bažnyčiai ir Romos Katalikų Bažnyčiai. Taip pat yra ir žydiškų bei musulmoniškų pradinėjų,- nors jų žymiai mažiau. Šios mokyklos vykdo visą valstybinę edukacinę programą ir glaudžiai bendradarbiauja su vietinėmis švietimo struktūromis, tačiau turi nemažą autonomiją atrenkant mokytojus ir mokinius (pagal turimą autonomijos laipsnį tokios anglikoniškos ar katalikiškos mokyklos skirstomos į tris kategorijas, - angl. *voluntary aided*, *voluntary controlled* ir *foundation*). Norėdami savo vaikus leisti į šias mokyklas,- kurios paprastai garsėja griežtesne disciplina ir geresniais egzaminų rezultatais,- tėvai neprivalo būti anglikonais ar katalikais.

Tačiau jei mokyklos reputacija yra gera ir į ją norinčių pakliūti mokinių yra su kaupu,- tuomet vietinio anglikonų pastoriaus ar katalikų kunigo rekomendacinis laiškas gali tapti raktu į vietą toje mokykloje. Todėl Anglijoje yra gausu šeimų, kartais su ironija vadinamų „mokykliniais tikinčiaisiais“, - į bažnyčių tokie tėvai ir jų atžalos ima eiti likus maždaug metams iki mokslų pradžios, kad apsirūpintų reikiama bažnytinė rekomendacija. Kai tik atžala gauna vietą ir įsitvirtina pradžios ar vidurinėje mokykloje,- į bažnyčios pusę kartais nė nepažiūrima. Žinoma, tokia tėvų taktika iš šalies atrodo kiek ciniška. Tuo pačiu tai yra bene puikiausias įrodymas, kokių didžiulių kontrastų yra valstybinėje britų edukacinėje sistemoje.

Anglijos vidurinėse mokyklose mokinių atrankos sistema mažai kuo skiriasi nuo tos, kuri egzistuoja pradinėse mokyklose. Vėlgi vyksta tėvų ir jų atžalų mūšiai dėl vietų maždaug dešimtadalyje „gerų mokyklų“. Geriausios valstybinės vidurinės mokyklos (vadinamosios *selective* arba *grammar* mokyklos) turi teisę skelbti specialius atrankos egzaminus,- vadinamuosius „11+“ egzaminus.

Neretai konkursai į tokias populiarias mokyklas yra sunkiai suvokiami sveiku protu: į vieną vietą stengiasi pakliūti iki 40-ties dešimtmečių ar vienuolikmečių vaikų. Laimingieji ir išrinktieji gauna išsvajotas vietas, tačiau didžioji dauguma tokio jauno amžiaus berniukų ir mergaičių patiria bene pirmą savo gyvenime pralaimėjimo kartelį. Tiems „pralaimėjusiems“ tenka tęsti mokslus paprastose vidurinėse mokyklose (vadinamosiose *comprehensive* mokyklose), kurios sudaro 90 procentų visų Anglijos vidurinių.

Konkurencija dėl vietų populiariose valstybinėse pradinėse ir vidurinėse mokyklose ypač padidėjo per paskutinius dvejus metus,- finansinė krizė smarkiai apkarpė daugelio turtingesnių britų galimybes, ir jie buvo priversti atsiimti vaikus iš privačių mokyklų bei auklėti juos valstybiniame sektoriuje. Kai kuriose pietinės Anglijos grafystėse ir Londone pareiškimų į valstybines mokyklas skaičius vien pernai šoktelėjo net 28 procentais.

Per bemaž tryliką valdymo metų Leiboristų vyriausybė teigė, kad investavimas į vidurinio mokslo kokybės gerinimą yra jos politikos prioritetas. Vien Anglijoje kasmet vidurinėms mokykloms skiriamas bemaž keturiasdešimties milijardų svarų biudžetas.

Ypač dideli pinigai metai iš metų buvo metami į itin prastus rezultatus rodančias mokyklas, esančias socialiai marginalizuotuose šalies rajonuose. Neretai į tokias „žlungančias“ mokyklas būdavo siunčiamos „gelbėtojų brigados“: t.y. visiškai nauja mokyklos vadovybė.

Kartais tokia taktika duodavo stulbinančių rezultatų. Bene geriausias, chrestomatiniu tapęs pavyzdys,- vakarų Londono Maida Vale rajone esančios *St George* mokyklos reanimacija. Prieš penkiolika metų ši mokykla garsėjo kaip blogiausia iš blogiausių Londone,- 1995-aisiais šios mokyklos direktorius Philipas Lawrence'as buvo mirtinai sužalotas peiliu,- ji subadė penkiolikmetis moksleivis. Tačiau per paskutinius penkerius metus ši mokykla buvo visiškai transformuota,- naujas mokyklos direktorius įdiegė radikalius pakeitimus,- privalomą uniformą, privalomus papildomus užklasinius būrelius silpniesiems mokiniams ir griežtą bausmių sistemą už prasižengimus. Dabar ši šešis šimtus vaikų nuo 11-os iki 16-os metų mokanti institucija yra didžiausią pažangą visame Londone daranti mokykla. Iškart pasikeitė ir vietinių tėvų požiūris,- dabar dėl vietų mokykloje yra konkuruojama.

Tačiau tokių „žlungančių“ vidurinių mokyklų, kokia buvo *St. George*, Anglijoje vis dar liko keli šimtai. Pati Didžiosios Britanijos valdžia pripažįsta, kad valstybinius vidurinio mokslo *GCSE* (angl. *General Certificate of Secondary Education*) egzaminus laikantys penkiolikmečiai ir šešiolikmečiai britai pagal savo bendrąjį išsilavinimo lygį smarkokai nusileidžia ne tik kitų išsivysčiusių Vakarų Europos valstybių bendraamžiams, bet ir,- kad ir kaip būtų neįtikėtina,- mokiniams iš kai kurių Rytų Europos valstybių: čekams, slovėnams, estams.

Nepaisant milijardinių investicijų, kurias į britų vidurinio mokslo sistemą kreipia Naujieji Leiboristai, objektyvūs JTO ir OECD organizacijų palyginamieji tyrimai rodo, kad jaunieji britai smunka į tarptautinės edukacinės lentelės apačią. Daugelis britų bendrojo lavinimo sistemos ekspertų sutaria, kad vien tik finansinėmis injekcijomis sistemos nesugebėta transformuoti į gerąją pusę. Beveik nesiginčijama, kad reikia radikalesnio pačios sistemos pertvarkymo. Būtent apie tokias pertvarkas neseniai prakalbo opozicinių Konservatorių ir Liberalų Demokratų partijų vadovai,- Davidas Cameronas ir Nickas Cleggas. Jų pažadai gana skambūs,- atišti rankas mokyklų vadovams ir mokytojams, sumažinti popierizmą, uždaryti „žlungančias“ mokyklas ir vietoj jų steigti populiarių mokyklų filialus, netgi įsileidžiant į šalį užsienio valstybių, pavyzdžiui Skandinavijos šalių, mokyklų filialus.

Vos po keleto mėnesių,- gegužės pradžioje,- Jungtinėje Karalystėje vyks parlamentiniai rinkimai. Neabejojama, kad juos laimės D. Camerono centro-dešinės partija. Tuomet rinkėjai galės įsitikinti, ar konservatoriai yra darbais pasiryžę paremti savo retoriką apie radikalią britų švietimo reformą.

Atgal

Svečiuose Š. Amonašvilis

Šalva Amonašvilis
(Nuotrauka G.Baranausko)

*Toliau publikuojame ištrauką (pradžią - PAPA-41)
iš žymaus Humanistinės pedagogikos puoselėtojo
Šalvos Amonašvilio knygos
„Gyvenimo mokykla. Mokyklos tiesa“
(260-261 p.)*

Mokyklos draugai! Brangūs mokytojai! Gerbiami tėvai! Mokiniai ir tie, kurie buvote mokiniai!

Padėkime mūsų Mokyklai!

Atgaivinkim jos šaknis, Dvasingumo šaknis!

Vienas iš šviesuolių mums yra pasakęs:

„Materialūs darbo vaisiai yra žmogaus turtas, tačiau tik vidinė, dvasinė, gyvybinga darbo galia yra žmogaus orumo, o drauge ir dorovingumo bei laimės šaltinis... Materialius darbo vaisius galima paveldėti, atimti, nusipirkti, tačiau vidinės, dvasinės, gyvybingos darbo galios negalima nei atimti, nei paveldėti, nei nusipirkti už visą Kalifornijos auksą: ją turi tik tas, kuris dirba“.

Dar tas šviesuolis įspėja: „Būtent šios neregimos, darbo kuriamos vertybės stoka (o ne aksomo, šilko, duonos, mašinų, vyno stoka) buvo pražūtinga Romai, Ispanijai, tebėra pražūtinga pietinėms valstijoms, dėl jos išsigimsta visuomenės sluoksniai, atsisakoma gimdyti, dėl šios stokos daugybė tūkstančių žmonių netenka dorovingumo ir laimės“.

Kas yra dvasingumas?

Pasiklausykime prilyginimo, kurį aš dažnai pasakoju.

Kartą mokiniai paklausė išminčių: „Kaip atrodo edelveisas?“ Išminčius atsakė: „Aš nežinau, kaip atrodo ta gėlė, nes nesu jos matęs. Tačiau jeigu kur nors ją pamatyste, tai tuoj pat pažinsite, kad tai ji!“

Dvasingumas yra nemirtingosios mūsų esmės - dvasios apraiška. Nuo jo pareina mūsų gyvenimo žemėje kokybė.

Š. Amonašvilis

Atgal